رفاقت و دوستی

از دیدگاه قرآن کریم

گروه تحقیق:

گیتا حامد محمدیان - روح الله قریشیان - قاسم علیپور

با همکاری و کارشناسی اسدالله اسدی گرمارودی

بسم الله الرحمن الرحیم

رفاقت و دوستی از دیدگاه قرآن و روایات

نویسنده:

محمد بیستونی

ناشر چاپی:

بیان جوان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

رفاقت و دوستی از دیدگاه قرآن و روایات

مشخصات کتاب

سرشناسه : بیستونی محمد، ۱۳۳۷ -

عنوان و نام پدیدآور : رفاقت و دوستی از دیدگاه قرآن و روایات =Friendship from view point of tradition and Quran/ تالیف محمد بیستونی گروه تحقیق گیتا حامد محمدیان روح‌الله کریمیان قاسم علیپور؛ با همکاری و کارشناسی اسدالله اسدی گرمارودی

مشخصات نشر : تهران بیان جوان ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری : [۱۸۱] ص ۱۴ × ۱۰ س‌م.

فروست : ... سری کتابهای روش انس با قرآن

شابک : ۲۰۰۰۰ ریال۹-۰۶-۸۳۹۹-۹۶۴ :

وضعیت فهرست نویسی : برونسپاری (فاپا)

یادداشت : چاپ چهارم.

یادداشت : چاپ قبلی: بیان جوان، ۱۳۸۳ (۱۹۷ص).

یادداشت : کتابنامه ص [۱۷۵ - ۱۷۶]؛ همچنین به صورت زیرنویس

موضوع : دوستی (اسلام) -- جنبه‌های قرآنی

موضوع : دوستی (اسلام) -- احادیث

شناسه افزوده : حامدمحمدیان گیتا

شناسه افزوده : کریمیان روح‌الله

شناسه افزوده : علیپور، قاسم

شناسه افزوده : اسدی گرمارودی اسدالله، ۱۳۴۰ -

رده بندی کنگره : BP۱۰۴ /د۸۷ب۹ ۱۳۸۷

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۱۵۹

شماره کتابشناسی ملی : ۱۲۶۸۲۰۹

فهـــرســت مطــالــب

(۱۷۷)

فهـرست مطـالـب

(۱۷۸)

فهـرست مطـالـب

(۱۷۹)

فهـرست مطـالـب

فهرست مطالب

اَلْاِهْداءِ

اِلی سَیِّدِنا وَ نَبِیِّنا مُحَمَّدٍ
رَسُولِ اللّهِ وَ خاتَمِ النَّبِیّینَ وَ اِلی مَوْلانا
وَ مَوْلَی الْمُوَحِّدینَ عَلِیٍّ اَمیرِ الْمُؤْمِنینَ وَ اِلی بِضْعَةِ
الْمُصْطَفی وَ بَهْجَةِ قَلْبِهِ سَیِّدَةِ نِساءِ الْعالَمینَ وَ اِلی سَیِّدَیْ
شَبابِ اَهْلِ الْجَنَّةِ، السِبْطَیْنِ، الْحَسَنِ وَ الْحُسَیْنِ وَ اِلَی الاْئِمَّةِ التِّسْعَةِ
الْمَعْصُومینَ الْمُکَرَّمینَ مِنْ وُلْدِ الْحُسَیْنِ سِیَّما بَقِیَّةَ اللّهِ فِی الاْرَضینَ وَ وارِثِ عُلُومِ
الاْنْبیاءِ وَ الْمُرْسَلینَ ، الْمُعَدِّ لِقَطْعِ دابِرِ الظَّلَمَةِ وَ الْمُدَّخِرِ لاِحْیاءِ الْفَرائِضِ وَ مَعالِمِ الدّینِ ،
الْحُجَّةِبْنِ الْحَسَنِ صاحِبِ الْعَصْرِ وَ الزَّمانِ عَجَّلَ اللّهُ تَعالی فَرَجَهُ الشَّریفَ فَیا مُعِزَّ
الاْوْلِیاءِوَیامُذِلَ الاْعْداءِاَیُّهَاالسَّبَبُ الْمُتَّصِلُ بَیْنَ الاْرْضِ وَالسَّماءِقَدْمَسَّنا

وَ اَهْلَنَا الضُّرَّ فی غَیْبَتِکَ وَ فِراقِکَ وَ جِئْنا بِبِضاعَةٍ
مُزْجاةٍ مِنْ وِلائِکَ وَ مَحَبَّتِکَ فَاَوْفِ لَنَا الْکَیْلَ مِنْ مَنِّکَ وَ
فَضْلِکَ وَ تَصَدَّقْ عَلَیْنا بِنَظْرَةِ رَحْمَةٍ مِنْکَ
اِنّا نَریکَ مِنَ الْمُحْسِنینَ

(۴)

متن تأییدیه مرجع عالیقدر حضرت «آیة اللّه العظمی مکارم شیرازی» در

مورد کتاب «تفسیر جوان» (منبع مطالعاتی و
تحقیقاتی اصلی «روش انس با قرآن»)

بسم اللّه الرّحمن الرّحیم

قرآن مجیدبالاترین سند افتخار مامسلمانان است و تاکسی با قرآن آشنا نشود ، پی به عظمت آن نخواهد برد و هر قدر آشنایی ما با این کتاب بزرگ آسمانی افزون گردد ، به درجه اهمیت و عظمت آن بهتر پی می‌بریم ، مخصوصا برای حل مشکلات مسلمین در دنیای امروز ، بهترین راه گشا قرآن است .

به‌همین دلیل‌شایسته است نسل‌جوان برومندما روزبه روز با این کتاب آسمانی آشناتر گردد ، نه فقط به «خواندن» و «قرائت» و «حفظ» آن ، بلکه به «محتوا و معنای

(۵)

قرآن» ، به یقین قرآن مجید می‌تواند صفا و روشنی ویژه‌ای به تمام زندگی آنان بدهد و از آنان افرادی با ایمان ، شایسته ، قوی ، شجاع و طرفدار حق بسازد .

از آنجا که تفسیر نمونه بحمداللّه در میان تمام قشرها نفوذ یافته و تحولی در محیط ما ایجاد کرده است ، جناب آقای «دکتر محمد بیستونی» که فردی باذوق و علاقمند به مسائل اسلامی و مسائل جوانان است ، ابتکاری به خرج داده و تفسیر نمونه را به صورت فشرده و خلاصه با «سبکی تازه» که به آسانی قابل استفاده برای همه جوانان باشد ، درآورده و به گونه‌ای که هم‌اکنون ملاحظه می‌کنید ، در اختیار آنان گذارده است . خداوند این خدمت را از ایشان قبول کند و به همه جوانان عزیز توفیق استفاده از آن را مرحمت فرماید .

ناصر مکارم شیرازی

۲۸/۸/۷۹

(۶)

متن تأییدیه فقیه اهل‌بیت حضرت آیة اللّه حاج سیدمرتضی خاتمی درخصوص

«روش انس با قرآن» و تألیفات تفسیری جناب آقای دکتر محمد بیستونی

بسم اللّه الرحمن الرحیم

قرآن‌منشور هدایت، راهنمای‌جاوید،مبشرنور و برکت‌و «نسخه‌شفابخش»برای همه انسان‌ها می‌باشد . این نور روشنگر و ابر باران‌خیز و «نسیم معنوی و جانبخش حیات» باید به عمق جان و روح نفوذ نموده و با روش‌های صحیح و کارشناسی شده در متن زندگی و فعالیت‌های فردی و اجتماعی همه انسانها خصوصا «اهل قبله» قرار گیرد .

در همین راستا ، فرزند معنوی و عزیزم جناب آقای «دکتر محمد بیستونی» که از عنفوان‌جوانی درخدمت «قرآن و مساجد» بوده‌است . در یک تلاش طاقت‌فرسا و منظم که بنـده از ۱۰ سال پیش، مستقیما در جریان آن قـرارگـرفتم «طـرح جدیـد و دقیقی» را تحت عنوان «روش انس بـا قرآن» از طریق «کارگـاه آموزشـی مفسّـِرین جوان» ابـداع نموده است و کلیّه منـابع تحقیقاتی آن را نیز شخصـا تألیف کرده و همه آن‌ها را قبل از چاپ و نشـر برای «تصحیح لفظی و محتوایی و اعرابی» به رؤیت اینجانب رسانده است. بنده نیز با کمال‌دقت و حوصله تمامی آن‌هـا را از اول تـا آخـر مطـالعـه و تصحیح نمودم .

تألیفات‌قرآنی‌جناب‌آقای‌دکتر محمد بیستونی که عموما در حوزه «تفسیرموضوعی‌وزنجیره‌ای قرآن کریم»

(۷)

می‌باشـد ، بسیار سـاده و برای عموم مردم و متـدیّنین خصوصا «نوجوانان و جوانان عزیز» کاملاً قابل اسـتفاده بوده و می‌توانـد تحوّل عظیمی را در «مؤانست نسـل جـوان بـا محتـوای قرآن کریم» خصوصـا در حوزه‌هـای علمیه و دانشـگاههـا و مـراکـز آمـوزشـی و دولتـی کشـور به همــراه داشتــه بــاشد .

ازویژگی‌های بارز تألیفات تفسیری ایشان، توجه به «تفسیرموضوعی‌وزنجیره‌ای (تفسیرقرآن‌باقرآن)» می‌باشد که در نوع خود بی‌نظیر است.

امیدوارم جوانان عزیز مسلمان در سراسر جهان وجود وی را غنیمت شمرده و از تألیفات قرآنی ایشان که بحمداللّه اخیرا به زبانهای عربی ، انگلیسی ، فرانسه و آلمانی نیز در دست چاپ و انتشار می‌باشد ، حداکثر استفــــاده را بنمــاینــــد .

آرزو می‌کنم خداونـد تبارک و تعالی به این برادر با ذوق و علاقمند به قرآن و مسائل جوانان توفیق ادامه مخلصانه چنین «تلاشـهای مفید و مؤثر قرآنی» را بیش از پیش عنایت فرماید .

بتـاریـخ ۲/۷/۱۳۸۲ ه.ش

۲۷ رجب‌المرجب ۱۴۲۴ ه.ق

مبعث رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله

سید مرتضی خاتمی

(۸)

مقـــدمـه

کتـابـی کـه در محضـر آن هسـتیـم یکی از زیبـاتریـن واژه‌هـای خلقـت یعنـی «رفـاقـت و دوسـتـی» از دیـدگاه قـرآن کریـم و روایـات را ترسـیم می‌کنـد. این موضوع از مهم‌ترین لوازم زندگی است و اسلام عزیز تمامی لایه‌ها و زوایای رفیق‌شناسی و تحکیم دوستی و مهربـانی بین مردم را تبیین نموده و مجموعه‌ای را ارائه‌می‌دهـد که در سایر مکتب‌ها و ادیان فقط موارد مختصـری از آن‌ها مورد توجه قرار گرفته است.

اگر دیدگاه قرآن عظیم و روایات را با آنچه که دیگران از جمله استاد دیل کارنگی، بنیانگذار مرکز روابط انسانی در نیویورک در کتـاب آئیـن دوسـت‌یـابی مطرح نموده‌انـد مقـایسه کنیـد، به سـادگی متوجه خواهیـد شـد که آنچه نویسـندگان غربی و مکتب‌هـا و فرقه‌های مختلف در طول تاریخ درباره دوستی و رفاقت گفته‌اند همچون قطره‌ای است در مقابل دریا. توجه ویژه اسلام به این مهم به‌خاطر آن است که هرچه صـفوف جوامع بشری پیوسته‌تر و استوارتر باشد و میان آن‌ها همکاری و همسازی بیشتری برقرار شود، به همان اندازه در صحنه‌های زندگی موفّق‌تر و در مدارج ترقی و کمال برتر و پیشروتر خواهند بود.

مقدمه (۹)

از خـدای آفریننـده زیبـایی‌هـا و محکم‌کننـده دوستی‌هـا عـاجزانـه می‌خواهـم کـه اخـلاص را سـرلوحه همـه فعالیت‌هـایمـان قرارداده و این قبیـل تلاش‌های قرآنـی مـا و شمـا را بـرای روزی ذخیـره فرماید که مـال و فرزنـدان بـدون قلب سلیـم سودی ندارند .

(۱۰) رفاقت و دوستی

«اَللّهُمَّ ارْزُقْنی عَقْلاً کامِلاً وَ لُبًا راجِحـا، وَ عِزًّا باقِیـا، وَ قَلْبـا زَکِیـا، وَ عَمَلًا کَثیرا، وَ اَدَبا بارِعا، وَ اجْعَلْ ذلِکَ کُلَّه لی، وَ لا تَجْعَلْهُ عَلَیَّ بِرَحْمَتِکَ یا اَرْحَمَ الرّاحِمینَ: خـدایا روزیم کن عقل کامل و عقل و هوش وزین، و عزّت ماندنی، و دلی پاک و با تزکیه و عمل زیاد و ادب زیبـا و عـالی را، و قرار ده همـه آن‌هـا را برای مـن و بـه نفع مـن، و قرار نـده آن را علیـه مـن، برحمتـت ای رحم‌کننـده‌ترین رحم‌کنندگان».

دکتر محمد بیستونی

۲۵ دیماه ۸۲ ـ مشهد مقدس

دارالاجابه حرم مطهر امام رضا علیه‌السلام

مقدمه (۱۱)

رفاقت پیوندی الهی است

«وَاَلَّفَ بَیْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ اَنْفَقْتَ مـا فِی الاَرْضِ جَمیعا ما اَلَّفْتَ بَیْنَ قُلُوبِهِمْ وَلکِنَّ اللّهَ اَلَّفَ بَیْنَهُمْ اِنَّهُ عَزیزٌ حَکیمٌ: (۱) و میان قلب‌های آنان [پیونـد و] همـاهنگی پدیـد آورد، [به گـونه‌ای که] اگر تـو آنچه در [روی] زمین است، همه را هزینه می‌نمـودی نمی‌توانستـی میـان قلب‌های آنان [پیوند و] هماهنگی پدید آوری، امّا خدامیان‌آنان [مهر و] هماهنگی پدید آورد؛ چرا که او پیروزمند و فرزانه است».

فراز و نشیب‌های زنـدگی تو ای پیـامبر نشـانگر این حقیقت است که خـدای یکتا به وسیله یاری خود و کمک مردم با ایمان، تو را تأییـدنمود و میان دوگروه بزرگ مـدینه، «اوس» و «خزرج» دوستی و هماهنگی و همـدلی پدید آورد. گفتنی است که این دو گروه پیش از هجرت پیامبر صـلی‌الله‌علیه‌وآله به «مـدینه»، هماره با هم در حال پیکار و دشـمنی بودند و از آن پس به برکت قرآن و وجود پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله برادر و همدل شدند.

۱- ۶۳ / انفال .

(۱۲) رفاقت و دوستی

«لَـوْ اَنْفَقْتَ مـا فِی الاَرْضِ جَمیعـا مـا اَلَّفْتَ بَیْـنَ قُلُوبِهِمْ»

این ایجاد پیوند و برادری از سوی خدا بود و گرنه تو ای پیامبر اگر ثروت روی زمیـن را در دسـت می‌داشتـی و در این راه هزینـه می‌کردی، نمی‌توانستـی کینه‌های عصر جاهلیت را از دل‌های آنـان زدوده و مهر و صفـا را جایگزین آن سازی.

«وَ لکِنَّ اللّهَ اَلَّفَ بَیْنَهُمْ اِنَّهُ عَزیزٌ حَکیمٌ»

امّا خـدا از راه بهترین تدبیرهـا و به برکت اسـلام و قـرآن در میان آنـان هماهنگـی و همدلـی و مهـر به وجود آورد؛ چرا که او شکسـت ناپذیر و کارهـایش بـر اسـاس حکمـت و فـرزانگـی اسـت.

آری، یکی از معجزه‌ها و کارهای شگرف‌پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله این است که او به فرمان

رفاقت پیوندی الهی است (۱۳)

خدا در میان مردمی به دعوت و رساندن پیام خدا پرداخت که سرا پا غرق در خشونت و کینه توزی و تعصّب نژادی و خانوادگی و فامیلی بودند؛ به گونه‌ای که اگر به کسی یک سیلی نواخته می‌شد، کافی بود که به خاطر آن جنگ‌ها پدید آید و سیلی از خون‌ها

روان گردد، امّا در پرتو قرآن و پیامبرخدا صلی‌الله‌علیه‌وآله ، آفریدگار هستی این لجام گسیختگی‌ها و دشمنی‌ها را زدود و به جای آن بذر مهر و صفا افشاند و گل‌ها و گل بوته‌های برادری و برابری و همزیستی و محبت را شکوفا ساخت و آنان به صورتی دگرگون شدند که به جای تعصبات نژادی و گروهی و قومی، دیگر حق و عدالت را معیار قرار دادند و در راه آن پدر در برابر فرزند و زن در برابر شوهر و برادر در برابر برادر می‌ایستاد تا او را به حق و عدالت فراخواند.

آری، این ازکارهای شگرف و شگفت‌آوری‌است‌که خدای‌توانا انجام داد و در آیه نیز آن را به خود نسبت داده است.

(۱۴) رفاقت و دوستی

راز موفّقیت شکوهبار پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله

«فَبِما رَحْمَةٍ مِنَ اللّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَ لَوْ كُنْتَ فَظّاً غَليظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَ شاوِرْهُمْ فِي الْاَمْرِ فَاِذا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّهِ اِنَّ اللّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلينَ:(۱) پس [ای پیامبر!] تنها به [برکت مهر و [رحمتی ازجانب خداست که [اینچنین] با آنان نرمخو [و پرمهر] شده‌ای؛ و اگر خشن و سختدل بودی، بی‌تردید [آنان] از گردت پراکنده می‌شدند؛ بنابراین، از [لغزشهای [آنان در گذر و برایشان [از آفریدگارت] آمرزش‌بخواه و در کار [تدبیر امور و تنظیم شئون‌جامعه] باآنان مشورت نما؛ و هنگامی که به [انجام کاری] تصمیم گرفتی، بر خدا توکّل کن، چرا که خداوند توکّل کنندگان را دوست می‌دارد» .

۱- ۱۵۹ / آل‌عمران .

راز موفّقیت شکوهبار پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله (۱۵)

در آیه مورد بحث قرآن رفتار پدرانه و پرمهر پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله با امّت و گذشت از گناه و لغزشهای آنان را، لطف و رحمتی ازسوی خداوند عنوان می‌سازد چرا که آفریدگار هستی است که او را پر مهر و خوشخو قرار داده است.

«فَبِما رَحْمَةٍ مِنَ اللّهِ لِنْتَ لَهُمْ»

پس ای پیامبر! درپرتو مهر و رحمتی از جانب خداست که تو دربرابر آنان تا این اندازه مهربان و خوشخو شده‌ای؛ و این از عواملی است که آنان را به پیام آسمانی تو جذب می‌کند و باعث می‌شود که راه و رسم تو را بجویند و بپویند؛ چرا که تو با ارزشهای اخلاقی و شیوه بسیار انسانی‌ات، هم بر درستی و حقّانیت توحید- گرایی‌ات، برای آنان دلیل می‌آوری و هم با عملکرد شایسته‌ات، گفتارت را استحکام می‌بخشی و در دلها نفوذ می‌کنی .

«وَ لَوْ كُنْتَ فَظّاً غَليظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ»

(۱۶) رفاقت و دوستی

و اگر خشن و سنگدل و تندخو و بداخلاق بودی و از انسان‌دوستی و مهر سرشار بی بهره، یاران و رهروان راهت، از گردت پراکنده می‌شدند و از تو می‌گریختند.

گفتنی است که در این آیه شریفه، بدان جهت با دو واژه «فظّ» و «غَليظَ الْقَلْبِ» که از نظر معنا و مفهوم به هم نزدیکند، از وجود گرانمایه پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله سخن رفته است که هم خشونت در گفتار را از آن حضرت نفی کند و هم سنگدلی و قساوت قلب را.

«فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَ شاوِرْهُمْ فِى الْاَمْرِ»

بر این‌اساس، هر رنجش خاطر و کدورتی میان تو و مردم پیش‌آمد، ازآنان درگذر؛ و دربرابرآنچه‌میان من و آنان پدیدآمده‌است، برایشان آمرزش‌بخواه و بامشورت‌با آنان و دریافت دیدگاه‌هایشان، از خواسته‌هایشان مطّلع شو.

راز موفّقیت شکوهبار پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله (۱۷)

برادری در ایمان و اخلاق

«إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ:(۱) جز این نیست که ایمان‌آوردگان با هم برادرند، پس میان برادرانتان [صلح و] سازش پدید آورید و از خدا پروا دارید، باشد که مورد [مهر و [رحمت [او] قرار گیرید».

به باور مفسّران، این آیه اشاره به آیه پیش دارد و منظور این است که: جز این نیست که مردم با ایمان برادران دینی یکدیگرند؛ از این رو اگر میان دو تن و یا دو گروه از آنان کشمکش و پیکاری پیش آمد، شما به یاری ستمدیده بروید و با حمایت از مظلوم، شرارت ظالم را دفع و او را به عدالت و انصاف بازگردانید و آن گاه براساس عدالت میان آن دو صلح و آشتی برقرار سازید.

۱- ۱۰ / حجرات .

(۱۸) رفاقت و دوستی

«وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ»

و از خدا بترسید که در پدید آوردن صلح و آشتی در میان مردم با ایمان کوتاهی کنید و یا از ادای حقوق دیگران دریغ نمایید، تا مورد مهر و رحمت خدا قرار گیرید.

«زَجّاج» می‌گوید: مردم با ایمان در صورتی که از نظر عقیده و عملکرد همانند باشند برادر یکدیگر خوانده می‌شوند؛ چرا که در دین و اخلاق یکسانند و در اندیشه و عملکرد بسان همدیگر. آنان از نظر نسب نیز از یک پدر و مادرند؛ چرا که همه فرزندان آدم و حواء هستند.

از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله آورده‌اند که فرمود: «اَلْمُسْلِمُ اَخَ الْمُسْلِمِ، لا يَظْلِمُ وَ لا يُسْلِمُهُ، مَنْ كانَ فی حاجَةِ اَخيهِ كانَ اللّهُ فی حاجَتِهِ وَ مَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللّهُ بِها عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرُوبِ يَوْمِ الْقِيامَةِ. وَ مَنْ سَتَرَ مُسْلِماً يَسْتُرُهُاللّهُ يَوْمَ الْقِيامَةِ.(۱) انسان مسلمان برادر مسلمان است؛ نه به او ستم روا می‌دارد و نه او را در فراز و نشیب‌های زندگی رها می‌سازد. هرکس در اندیشه برآوردن نیاز برادر مسلمان خویش باشد، خداوند نیاز او را برمی‌آورد و هرکس اندوه و رنجی را از دل مسلمانی بزداید، خدای مهربان به پاداش آن در روز رستاخیز اندوهی از اندوه‌های گران آن روز را از دل و چهره او می‌زداید و هرکس عیب مسلمانی را بپوشاند، خدا در روز رستاخیز عیب او را می‌پوشاند.»

۱. نورالثقلین، ج ۵، ص ۸۸؛ المَحَجَّةُالْبَيْضاءُ، ج ۳، ص ۳۳۲، کتاب آداب الصحبة والمعاشرة.

برادری در ایمان و اخلاق (۱۹)

حدود و حقوق دوستی

پس از آن که دانستی دوستی را که برای خود انتخاب می‌کنی و رفیقی را که برای همنشینی و همدمی برمی‌گزینی باید از چه صفاتی برخوردار باشد و دریافتی کسی که دوستی و برادری او واجب و رفاقت او نیکو و پسندیده است تنها آن انسان شایسته و

(۲۰) رفاقت و دوستی

پرهیزگاری است که از محرمات الهی دوری ورزد و طاعات او را به‌کار بندد و به اخلاق پسندیده و اعمال نیک آراسته باشد ـ و چقدر این‌گونه افراد در این روزگار اندکند ـ از این رو بر توست که در یافتن چنین دوستی حریص باشی و هنگامی که او را به دست آوردی آغوش خود را برایش بگشایی و او را نسبت به خودت در برترین موقعیّت‌ها قراردهی. روایت شده که مردی در بصره نزد امیرمؤمنان علیه‌السلام رفت و گفت: ای امیرمؤمنان! ما را از دوستان آگاه کن، آن حضرت پاسخ داد: «دوستان دو دسته‌اند: دسته‌ای مورداعتماد و دسته‌ای خنده‌رو و ظاهرفریبند.

اما دسته‌ای که مورد وثوق‌اند، مانند دست و بال و خانواده و مال می‌باشند. باری، اگر به این دوست خود اعتماد داری مال و توان خود را در راه او صرف کن، با هرکس دوست است دوست و با هرکس دشمن است دشمن باش، راز او را مکتوم بدار، او را یاری و خوبی‌هایش را ظاهر کن و بدان ای پرسش‌کننده که این گونه دوستان از کبریت احمر کمیاب‌ترند. اما دوستان خنده‌رو: از آن‌ها به تو لذت و خوشی می‌رسد، این را از آن‌ها قطع مکن و

حدود و حقوق دوستی (۲۱)

بیش‌ازاین از وجدان آن‌ها چیزی‌مخواه و به‌مقداری که با تو گشاده‌رویی و شیرین‌زبانی می کنند با آن‌ها رفتار کن» .(۱)

هرگاه به چنین دوست راستینی دست یافتی سعادت و نیکبختی تو تحقّق یافته است زیرا این امر از مهم‌ترین اسباب و بزرگ‌ترین عوامل خوشبختی است. ابوعبداللّه امام صادق علیه‌السلام به این موضوع تصریح کرده و فرموده است: «از نیکبختی آدمی است که محل کار و تجارتش در شهرش باشد و فرزندانی داشته باشد که از آن‌ها کمک بگیرد و دارای دوستانی شایسته و خانه‌ای وسیع و گشاده و همسری زیبا و صالحه‌باشدکه هر موقع به او بنگرد شاد شود» .(۲)

ای برادر و خواهر مسلمان باید بدانی که دوستانت را حقوقی است که باید مراعات و

۱– مصادقةالاخوان، /۳۰ .

۲– فروع کافی، ۵/۲۵۸ .

(۲۲) رفاقت و دوستی

دوستی را حدودی است که باید از آن تجاوز نکنی وگرنه رشته دوستی را در معرض بریدن و پیوند برادری را در آستانه گسستن قرار داده‌ای و این گناهی بزرگ است که عقل سلیم آن را اجازه نمی‌دهد و شرع مقدس آن را تأیید نمی‌کند تا آن جا که امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «چقدر زشت است برای آدمی که دوستش حق او را رعایت کند و وی حق دوستش‌را مراعات‌نکند» (۱) و نیز فرموده‌است: «کسی که دین خدا را بزرگ می‌شمارد حقوق برادران را بزرگ می‌داند» .(۲) امام کاظم علیه‌السلام فرموده است: «حق دوست خود را به اطمینان رابطه‌ای که میان تو و اوست ضایع مکن چه آن که حقش را ضایع کرده‌ای دوست تو نیست و نباید دوست تو بر بریدن از تو قوی‌تر از تو بر پیوند با او باشد» .(۱)

۱– وسائل الشیعه، ۱۲/۲۱۰ .

۲– بحارالانوار، ۷۴/۸۷ .

حدود و حقوق دوستی (۲۳)

اوامر متواتر و مؤکّدی از پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام در دست است که انسان را به حسن معاشرت و پرهیز از کوتاهی در ادای‌حقوق‌آن و اظهاردوستی‌بامردم و نیکی و احسان‌به‌آن‌هاتشویق‌می کند.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است : «رفتار خود را با کسی که با تو معاشرت دارد نیکو کن تا مسلمان باشی» .(۲)

نیز : «پروردگارم مرا به مدارا با مردم امر کرد، همان‌گونه که به ادای واجبات مأمور فرموده است» .(۱)

۱– تحف العقول، / ۵۵ .

۲– امالی شیخ صدوق، ۱/۱۲۰ .

(۲۴) رفاقت و دوستی

امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «همان حقی را که تو بر دوست خود داری دوستت بر تو دارد» .(۲)

و نیز: «با مردم همان‌گونه معاشرت کن که دوست داری با تو معاشرت کنند تا عادل باشی» .(۳)

امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «کسی که مصاحبتش با همنشینش و رفاقتش با همسفرش و معاشرتش با معاشرش و

همسایگیش با همسایه‌اش و رفتارش با کسی که نسبت به او خوشرفتاری کرده و کردارش با کسی که با او نان و نمک خورده است نیکو نباشد از ما نیست».(۴)

۱- وسائل‌الشیعه، ۸/۵۴۰ .

۲- روضه کافی، ۸/۲۳ .

۳- بحارالانوار، ۷۸/۱۱۲ .

حدود و حقوق دوستی (۲۵)

از امام رضا علیه‌السلام پرسیدند: عقل چیست؟ فرمود: «تحمل غم، مدارا با دشمنان و سازگاری با دوستان است» .(۱)

اهل بیت علیهم‌السلام به این که مردم را تنها به حسن معاشرت و حفظ حقوق آن تشویق کنند بسنده نکرده‌اند بلکه این حقوق را بیان و حدود آن را روشن ساخته‌اند و ما ای خواننده عزیز برخی از این احادیث را در پیش روی شما می‌گذاریم آن‌ها را به خوبی ملاحظه و با دقّت و امعان نظر یکایک آن‌ها را بررسی کن سپس بر آن شو که خود به اتّفاق یاران و دوستانت آن‌ها را به طور درست به مرحله عمل درآورید. تو به زودی چیزهایی شگفت‌انگیز خواهی دید و خواهی دانست که پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است:

۱- فروع کافی، ۴/۲۸۶ .

۲- بحارالانوار، ۱/۱۱۶ .

(۲۶) رفاقت و دوستی

«مسلمان بر عهده برادر دینی خود سی حق دارد که از آن‌ها پاک نمی‌شود مگر آن که آن‌ها را ادا کند یا عفو شود. این که: از لغزش او بگذرد، بر اشک او ترحم کند، زشتی‌های او را بپوشاند، از تقصیرش چشم پوشد، پوزش او را بپذیرد، بدگویی از او را رد کند، پیوسته او را اندرز دهد، دوستی او را حفظ کند، میثاق او را رعایت کند، در صورت بیماری عیادتش کند، بر جنازه‌اش حاضر شود، دعوتش را اجابت کند، هدیه‌اش را بپذیرد، بخشش او را تلافی کند، نعمتش را شکر گزارد، به‌خوبی یاریش کند، ناموسش را حفظ کند، حاجتش را انجام دهد، درخواستش را برآورد، عطسه‌اش را یَرْحَمُکَ اللّه بگوید، گمشده‌اش را راهنمایی کند، سلامش را پاسخ گوید، گفتارش را با او نیکو کند، دوست او را دوست بدارد و با او دشمنی نکند، او را چه مظلوم باشد و چه ظالم یاری کند، یاری او در صورتی که ظالم باشد این است که او را از ستمگری بازدارد و یاری او در صورت مظلومیت آن است که در گرفتن حقّش به او کمک کند، او را به دشمن تسلیم نکند، او را خوار نسازد آنچه را برای خود می‌خواهد برای او بخواهد، آنچه را برای خود

حدود و حقوق دوستی (۲۷)

ناخوش می‌دارد برای او ناخوش بدارد» سپس فرمود: «اگر یکی از شما از حقوق برادر دینی خود چیزی فروگذارد در روز قیامت از او مطالبه و به زیان درخواست او برآورده می‌شود».(۱)

و نیز فرموده است: «از برای مؤمن بر مؤمن هفت حقّ است که خداوند آن‌ها را واجب کرده است: در رویاروی او را بزرگ بدارد، محبتش را در دل داشته باشد، در مالش با او مواسات کند، غیبتش را بر خود حرام بداند، در بیماری از او عیادت کند، جنازه‌اش را تشییع کند و پس از مردن جز نیکی درباره‌اش نگوید» .(۲)

ـ امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «دوستی حدودی دارد کسی که این حدود را رعایت نکند نباید او را کامل دانست:

۱- بحارالانوار، ۷۱/۲۳۱ .

۲- خصال شیخ صدوق، ۲/۳۵۱ .

(۲۸) رفاقت و دوستی

اول ـ آن که درون و بـرون او یکـی بـاشـد.

دوم ـ آراستگـــی تــو را آراستگـــی خــود و بدنامی تــو را بـدنـامـی خود بداند.

سوم ـ داشتن مال و فرزند او را دگرگون نکند.

چهارم ـ چیـزی را کـه تـوانـاییـش بـــدان مـی‌رســد از تـو دریـغ نکنـد.

پنجم ـ در هنگـام بـدبختـی تـو را رهـا نکند» .(۱)

ـ معلّی روایت کرده است: به ابی عبداللّه علیه‌السلام عرض کردم: حقّ مسلمان بر برادر مسلمانش چیست؟ فرمود: برای او هفت حقّ واجب است و به راستی هریک از آن‌ها بر برادر مسلمانش واجب می‌باشد که اگر چیزی از آن‌ها را ضایع گذارد از ولایت الهی و طاعـت او بیرون رفته و خدا را بندگی نکرده است.

۱- مصادقة الاخوان، /۳۰ .

حدود و حقوق دوستی (۲۹)

عـرض کـردم: قربـانـت شــوم: ایــن حقـــوق چیســـت ؟

فرمود: ای معلّی من نسبت به تو مهربانم، بیم دارم آن‌ها را ضایع کنی و نگه‌نـداری و در حالی که می‌دانی عمل نکنی.

گفتــم: لا قـــوة الاّ بـــاللّه .

فرمـوده: ساده‌ترین حقّ او آن است که آنچه را برای خـودت دوست می‌داری برای او دوست بـداری و هــر چـه را برای خــودت ناخــوش است بــرای او ناخــوش بدانـی.

حقّ دوم: آن کـه از خشمـش بپـرهیـزی و خشنـودیش را بخواهـی و دســـتورش را اطـاعـت کنــی .

حقّ سوّم: بـا جـان و مـال و زبـان و پـایت او را یـاری کنــی.

حقّ چهارم: دیده‌بان و راهنما و به منزله آیینه و جامه تنش باشی.

حقّ پنجم: در حالی که او گرسنه است تو سیر و در صورتی که او تشنه است تو

(۳۰) رفاقت و دوستی

سیرآب و چنانچه او لخت است تو دارای پوشاك نباشی.

حقّ ششم: این که اگر تـو و برادر دینیت فاقد همسر هستیـد و تـو دارای خدمتکـاری و او خدمتگـزاری نـدارد خدمتگـزارت را بفرستی تا جامــه‌اش را بشویــد و خوراکش را آمـاده کند و بسترش را بگسترد.

حقّ هفتم: سوگند او را راست بدانی. دعوتش را اجابت کنی و در بیماری او را عیادت کنی، بر جنازه‌اش حاضـر شوی و چون آگاه شوی او را حاجتی است پیش از آن که نـاچـار شــود آن را از تـو بخـواهـد فـوری نسبت بــه بـرآوردن آن مبـادرت کـنـی.

اگرحقوق‌مذکور را به‌جاآوردی دوستی‌خودرا با دوستی‌او و دوستی‌اورابا دوستی خودت‌پیونددادە‌ای» .(۱)

۱- اصول کافی، ۲/۱۶۹ .

حدود و حقوق دوستی (۳۱)

ـ از آن حضـرت پرسیـدند: کمـترین حقّ مؤمن بر برادر مؤمنش چیست؟ فرمود: «چیــزی را که بــرادر مؤمنش از او بـدان محتـاج‌تر است بــرای خــود بــرنگزیند» .(۱)

ـ نیز فرمـوده است : «دوسـتان در میـان خــود به سه چیــز نیـاز دارنـد: اگر آن‌هـا را به کـار نگیرنـد بایـد از هم جـدا شـــونـد و راه دشمنــی در پیش گیــرند و آن‌ها عبارتند از: انصاف، ترحّم و ترك‌حسد».(۲)

هر گاه انسـان شـرایط مـذکور را انجام دهـد و انـدرزهای مزبور را به کار بنـدد بی‌تردیـد واژه صدیق یا دوست با تمام معانی بلند و پرفضیلت آن بر او صادق است و به هدف مطلوب دست یافته است. زیرا غرض از انتخاب دوست در دوران زندگی

۱- مستدرك الوسائل، ۷/۲۱۲ .

۲- بحارالانوار، ۸/۲۴۶ .

(۳۲) رفاقت و دوستی

بهره‌گیری از چهره و رخسارش یا لـذت بردن از گفتارش نیست بلکه دوستی پیوندی روحی است که از نظر عمل و تفکر و گرایش از دو کس انسان واحـدی می‌سازد تـا مراحـل زنـدگـی را با تبادل کمـک و یاری مشترك بپیماینـد و به هنگـام بروز حوادث و شدایـد یکـی از دیگـری کمـك گیرد و در مشکـلات امـور بـا او مشـورت کنـد.

اعتدال در دوستی و دشمنی

ایـن امری مهم است که اهـل بیت علیهم‌السـلام مـا را بـدان متـوجه و آگـاه کرده‌انـد و سـزاوار هر انسـانی است که آن را در دوران زنـدگی اجتمـاعی خود نصب‌العین خویش قراردهـد و در معاشـرت بـا مردم آن را چراغ راه خود سـازد. این امر همـان میانه‌روی در دوستی و دشمنی و خودداری از زیاده‌روی در آن‌هاست.

آری هرگـاه کسـی را دوسـت می‌داری در دوسـتی وی زیـاده‌روی مکـن و همـه آن چیزهـایی را کـه در دل داری و در انـدیشه‌ات می‌گذرد برای او مکشوف مساز، چه ممکن اسـت که در آینـده این دوست با تو دشمن گردد. همچنین هرگاه باکسی دشمنی

اعتدال در دوستی و دشمنی (۳۳)

داشتـی در آن زیاده‌روی مکـن و در عداوت با او تـلاش و کوشش بسیـار به کـار مبر چه ممکـن است در آینـده همو دوست تو گردد.

جـامعه مـا بزرگ‌تریـن گـواه بر ایـن مطلب اسـت چـه بسـیار دوسـتانی کـه دشـمن شدنـد و چـه بسـا دشـمنانی کـه دوسـت گـردیـدنــد.

سرور اوصیـاء امـام علی بن ابی‌طالب علیه‌السـلام به این امر دقیق تصـریح کرده و فرموده است: «دوست خود را به آهسـتگی دوسـت بدار شاید روزی دشمن تو شود و دشمنت را به آرامی دشمن بدار شاید روزی دوست تو شود» .(۱)

نیز فرمـوده است: «همه محبّت خـود را برای دوسـتت به کـارگیر لیکن همه اطمینـان خـویش را به او نداشـته بـاش و همه مواسـات و همیـاری را برای او بـه کـار بر امـا همـه اسـرارت را بـه او وامگـذار. بـا ایـن روش شـرط حکمـت و حقّ واجـب دوست خـود را ادا کـــــــــــــــرده‌ای».(۱)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۷۷ .

(۳۴) رفاقت و دوستی

امـام صـادق علیه‌السـلام فرموده است: «دوسـتت را از راز خود آگـاه مکن جز آن‌گاه که اگر دشـمنت بر آن آگاه شود برایت زیانی نداشته باشد چه دوست ممکن است روزی دشمـــــن شــــــود» .(۲)

نیز فرموده است: «به دوست خود به طور کامل اعتماد مکن، چه گفتار شتابزده هرگز بخشوده نمی‌شود» .(۳)

۱- الحکم ؛ ۱/۳۳؛ بحار، ۷۱/۱۶۵ .

۲- بحارالانوار، ۷۴/۱۶۸ .

۳- مصـادقهٔ الاخـوان، /۸۲ ؛ تحف العقول /۲۶۵ ؛ بحـار، ۷۲/۱۷۳ .

اعتدال در دوستی و دشمنی (۳۵)

دوستی‌های پایدار

«اَلْأَخِلّاء يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ: در آن روز، همه دوستان [از هم دوری گزیده و] دشمن یکدیگر می گردند، مگر پرواپیشگان [که دوستی‌شان براساس حق و عدالت بود]» .(۱)

آن کسانی که در زندگی دوستی و روابط دوستانه و رفاقت آنان براساس منافع ناپایدار و امور زودگذر مادّی و دنیوی بوده است، در روز قیامت به یکباره همه پیوندها و روابط را می گسلند و دشمنان یکدیگر خواهند شد! چرا که آنان مردمی بودند که در زندگی براساس کفر و بیداد و نافرمانی خدا و پیکار با پیامبر و آرمان‌های والا و هدف‌های بلند و انسانی او با هم طرح دوستی ریختند و از آنجایی که برای این کارهای زشت و ظالمانه کیفر سهمگین و عذاب دردناکی آماده شده است، هرکدام دیگری را عامل انحراف و گناه و نگون‌ساری خویش می‌نگرد و دشمن او می‌شود.

«إِلاَّ الْمُتَّقِينَ»

۱- ۶۷ / زخرف .

(۳۶) رفاقت و دوستی

آری، دوستی و پیوند همه مردم در روز رستاخیز به دشمنی تبدیل می گردد، مگر دوستی و پیوند مردم پرواپیشه و آزادمنش؛ دوستی آن‌کسانی که در پرتو توحیدگرایی و یکتاپرستی و حقیقت و فضیلت با هم دست دوستی دادند؛ تنها این دوستی است که پایدار و ماندگار خواهد ماند و در سرای آخرت استوارتر و عمیق‌تر و پرشورتر خواهد گردید.

اهمیت اخوت اسلامی و حقوق سی‌گانه مؤمن نسبت به برادران ایمانی

همان اندازه که برای ایجاد صلح در میان دو برادر نسبی تلاش و کوشش می‌کنید ، باید در میان مؤمنان متخاصم نیز برای برقراری صلح به طور جدی و قاطع واردعمل شوید .

چه تعبیر جالب و گیرایی ؟ که همه مؤمنان برادر یکدیگرند و نزاع و درگیری میان

اهمیت اخوت اسلامی و حقوق سی گانه مؤمن (۳۷)

آن‌ها را درگیری میان برادران نامیده ، که باید به زودی جای خود را به صلح و صفا بدهد .

و از آن‌جا که در بسیاری از اوقات « روابط » در این گونه مسائل جانشین « ضوابط » می‌شود ، بار دیگر هشدار داده و در پایان آیه می‌افزاید : « تقوای الهی پیشه کنید تا مشمول رحمت او شوید » (وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ) .

و به این ترتیب یکی از مهم‌ترین مسؤولیت‌های اجتماعی مسلمانان در برابر یکدیگر و در اجرای عدالت‌اجتماعی با تمام ابعادش روشن می‌شود .

جمله «اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ» که در آیات فوق آمده است یکی از شعارهای اساسی و ریشه‌دار اسلامی است، شعاری بسیار گیرا، عمیق، مؤثر و پرمعنی .

دیگران وقتی می‌خواهند اظهار علاقه زیادی به هم‌مسلکان خود کنند از آنان به عنوان « رفیق » یاد می کنند ، ولی اسلام سطح پیوند علائق دوستی مسلمین را به قدری بالا برده که به صورت نزدیک‌ترین پیوند دو انسان با یکدیگر آن هم پیوندی بر اساس مساوات و برابری ، مطرح می‌کند و آن علاقه دو « برادر » نسبت به یکدیگر است .

(۳۸) رفاقت و دوستی

روی این اصل مهم اسلامی مسلمانان از هر نژاد و هر قبیله و دارای هر زبان و هر سن و سال ، با یکدیگر احساس عمیق برادری می کنند، هر چند یکی در شرق جهان زندگی کند و دیگری در غرب .

درمراسم « حج » که مسلمین از همه نقاط جهان در آن کانون توحید جمع می‌شوند ، این علاقه و پیوند و همبستگی نزدیک ، کاملاً محسوس است و صحنه‌ای است از تحقق عینی این قانون مهم اسلامی .

به تعبیر دیگر اسلام تمام مسلمان‌ها را به حکم یک خانواده می‌داند و همه را خواهر و برادر یکدیگر خطاب کرده ، نه تنها در لفظ و در شعار که در عمل و تعهدهای متقابل نیز همه خواهر و برادرند .

در روایات اسلامی نیز روی این مسأله تأکید فراوان شده و مخصوصا جنبه‌های عملی آن ارائه گردیده است که به عنوان نمونه چند حدیث پرمحتوای زیر را از نظر می گذرانیم :

ـ در حدیثی از پیغمبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله آمده است: «اَلْمُسْلِمُ اَخُوالْمُسْلِمِ، لایَظْلِمُهُ، وَ لا یَخْذُلُهُ، وَ لا یُسَلِّمُهُ : مسلمان برادر مسلمان است، هرگز به او ستم نمی کند ، دست از یاریش بر نمی‌دارد و او را در برابر حوادث تنها نمی گذارد » . (۱)

ـ در حدیث دیگری از همان حضرت صلی‌الله‌علیه‌وآله نقل شده : « مَثَلُ الاَخَوَینِ مَثَلُ الْیَدَیْنِ یَغْسِلُ اِحْداهُمَا الاُخَرَ : دو برادر دینی همانند دو دستند که هر کدام دیگری را

۱ و ۲- « المحجة البیضاء » ، جلد ۳ ، صفحه ۳۳۲ و ۳۱۹ .

می‌شویند» یعنی با یکدیگر کمال همکاری را دارند و عیوب هم را پاک می کنند .(۱)

ـ امام صادق می‌فرماید : « اَلْمُؤْمِنُ اَخُو الْمُؤْمِنِ ، کَالْجَسَدِ الْواحِدِ ، اذَا اشْتَکی شَیْئا مِنْهُ وُجِدَ اَلَمُ ذلِکَ فی سائِرِ جَسَدِهِ وَ اَرْواحُهُما مِنْ روُحٍ واحِدَةٍ : مؤمن برادر مؤمن است و همگی به منزله اعضاء یک پیکرند ، که اگر عضوی‌به‌دردآید، دیگر عضوها را نماند قرار و ارواح همگی آن‌ها از روح واحدی گرفته شده است » .(۲)

ـ در پایان این بحث به روایتی اشاره می کنیم که از پیغمبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله درباره

۱- « اصول کافی » ، جلد ۲ ، صفحه ۱۳۳ .

حقوق‌سی گانه‌مؤمن‌بربرادرمؤمنش‌نقل‌شده که‌از جامع‌ترین روایات در این‌زمینه است:

پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود : « مسلمان بر برادر مسلمانش سی حق دارد که برائت ذمه از آن حاصل نمی کند ، مگر به ادای این حقوق یا عفو کردن برادر مسلمان او :

۱ ـ لغزش‌های او را ببخشد . ۲ ـ در ناراحتی‌ها نسبت‌به او مهربان باشد .

۳ ـ اسرار او را پنهان دارد . ۴ ـ اشتباهات او را جبران کند .

۵ ـ عذراو را بپذیرد . ۶ ـ در برابر بدگویان ، از او دفاع کند .

۷ ـ همواره خیرخواه او باشد . ۸ ـ دوستی او را پاسداری کند .

۹ ـ پیمان او را رعایت کند . ۱۰ ـ در حال مرض از او عیادت کند .

۱۱ ـ در حال مرگ ، به تشییع او حاضر شود .

۱۲ ـ دعوت او را اجابت کند . ۱۳ ـ هدیه او را بپذیرد .

۱۴ ـ عطای او را جزا دهد . ۱۵ ـ نعمت او را شکر گوید .

۱۶ ـ در یـــاری او بکـوشــــد . ۱۷ ـ نــامـــوس او را حفـــظ کنـــــد .

۱۸ ـ حـاجـــت او را بــرآورد . ۱۹ ـ برای خواستــه‌اش شفـاعـت کنــد .

۲۰ ـ عطســه‌اش را تحیت گوید . ۲۱ ـ گمشـــده‌اش را راهنمــایـــی کنــد .

(۴۲) رفاقت و دوستی

۲۲ ـ ســلامش را جواب دهـد . ۲۳ ـ گفتــه او را نیکـو شمــرد .

۲۴ ـ انعام او را خوب قرار دهد . ۲۵ ـ سوگندهایش را تصدیق کند.

۲۶ ـ دوستـــش را دوســت دارد و بـــا او دشـمنـــی نکنــــد .

۲۷ ـ در یاری او بکـوشــد ، خواه ظالم باشد یا مظلوم : اما یاری او در حالی که ظالم باشد ، به ایـن است که او را از ظلمش بـازدارد و در حـالـی کـه مظلـوم اســت ، بـــه این است که او را در گرفتن حقش کمک کند .

۲۸ ـ او را در برابر حوادث ، تنها نگذارد .

۲۹ ـ آن‌چــه را از نیکی‌هـا بـرای خـــود دوست دارد برای او دوســت بـــدارد .

۳۰ ـ آن‌چــه از بـدی‌هـا بـرای خـود نمی‌خـواهـد بـرای او نخـواهـــد » .(۱)

۱- « بحــار الانوار » ، جلد ۷۴ ، صفحه ۲۳۶ .

اهمیت اخوت اسلامی و حقوق سی‌گانه مؤمن (۴۳)

دیدگاه پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام درباره «دوستی»

به راستی سـخنان پیامبر اسـلام صـلی‌الله‌علیه‌وآله و ائمه طاهرین علیهم‌السلام دانشگاه علمی بزرگی است که درس‌های ارزشمندی را در هر فن به‌اختیار اجتماع می‌گـذارد. سـخنان آن‌ها مشـتمل بر مقاصـد بلنـد و معانی ژرف و دارای افقی گسترده است، آنان به علل مشـکلات اجتمـاعی آگاه بوده‌انـد و آن‌ها را توجیه کرده و بهترین راه‌های حل آن‌ها را برای مردم بیان کرده‌انـد تا آن جا که پیامبر خدا صـلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «خوبتران شـما خوشـخوتران شـمایند، همان‌هایی که‌با دیگران و دیگران با آن‌ها انس می‌گیرند» (۱).

نیز فرموده است: «هیچ بنده‌ای برادری در راه خدا به دست نمی‌آورد جز این‌که

۱- مستـــدرک، ۸/۴۵۱ ؛ بحــــارالانــــوار، ۷۴/۱۴۹ .

(۴۴) رفاقت و دوستی

خـداوند درجـه‌ای در بهشـت بـرای او بـر پــا می‌کند».(۱)

نیز فرمـوده است: «مؤمن رفیـق و همراه است و بـا او انس می‌گیرنـد و در کسـی که انس نمی‌گیـرد و بـا او انس نمـی‌گیرنـد سودی نیست» .(۲)

نیز فرموده است: «دوستی مؤمن نسبت به مؤمن به خاطر خداوند بزرگ‌ترین بخش ایمــان است، بدانیــد کسی که به‌خاطــر خداوند دوســت بدارد، دشمــن بدارد، ببخشد و یــا بـــازدارد او از برگزیدگــان خداونــد اســـت» .(۳)

۱- مستدرک الوسائل، ۸/۳۲۳ ؛ احیاء علوم‌الدین، ۲/۱۱۰ .

۲- مستدرک، ۸/۴۵۰ ؛ جامع‌السعادات، ۲/۲۵۵ و ۳/۱۹۶ .

دیدگاه پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام درباره دوستی (۴۵)

پیشوای مسـلمانان علی بن ابی‌طالب علیه‌السـلام فرموده است: «مردم برادران یکدیگرنـد و کســی که برادریش در غیــر رضای خدا

باشد برادری او دشمنی است و این مضمون قول خداوند است که «اَلْاَخِلاّءُ یَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ الاَّ الْمُتَّقینَ».(۱)

نیز فرموده است: «با مردم معاشرت کنید تا اگر بر این حال بمیرید بر شما بگریند و اگر زنده بودید مشتاق شما باشند» .(۲)

نیز فرموده است: «خوشا به حال کسی که برای فرمانبرداری خدا با مردم انس می‌گیرد و آن‌ها نیز با او انس می‌گیرند» .(۳)

نیز فرموده است: «بر شما باد به برادران و دوستان چه آن‌ها در دنیا و آخرت سرمایه‌اند». (۱)

۱- بحارالانوار، ۶۹/۲۴۰ ؛ بحارالانوار، ۷۴/۱۵۲ .

۲- ۶۷ / زخرف: دوستان در آن روز دشمن یکدیگرند جز پرهیزگاران .

۳- بحارالانوار، ۷۴/۱۶۷ .

۴- بحارالانوار، ۷۸/۵۶ .

(۴۶) رفاقت و دوستی

نیز فرموده است: «دیدار برادران غنیمت بزرگی است هرچند اندک باشد» .(۲)

نیز فرموده است: «ناتوان‌ترین مردم کسی است که از به دست آوردن دوست ناتوان باشد و ناتوان‌تر از او کسی است که یکی از دوستانی را که یافته است رها سازد» .(۳)

۱- بحارالانوار، ۷۵/۲۵۱ .

۲- اصول کافی، ۲/۱۷۹ .

۳- الحکم، ۱/۱۳۷ ؛ نهج البلاغه صبحی صالح / ۴۷۰ .

دیدگاه پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام درباره دوستی (۴۷)

همچنین فرموده است: «دیدار دوستان سبب دوام شادی است» .(۱)

امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «کسی که دوستی و دشمنی او به خاطر خدا باشد و به خاطر او ببخشد و بازدارد او از جمله کسانی است که ایمانش کامل است» .(۲)

نیز فرموده است: «هیچ یک از شما به حقیقت ایمان نمی‌رسد مگر آن گاه که دورترین افرادخلق را نسبت به‌خود به خاطر خدا دوست داشته و نزدیک‌ترین کسانش را به خاطر او دشمن بدارد» .(۳)

نیز فرموده است: «از مزایای آدمی در نزد خداوند محبت اوست نسبت به برادرانش».(۱)

۱- الحکم، ۱/۴۷۰ .

۲- بحارالانوار، ۶۹/۲۳۸ .

۳- بحارالانوار، ۷۸/۲۵۲ .

(۴۸) رفاقت و دوستی

نیز فرموده است: «در دنیا دوستان زیاد به‌دست آورید چه آن‌ها در دنیا و آخرت سود می‌رسانند اما در دنیا نیازهایی را رفع می‌کنند و در آخرت دوزخیان می‌گویند: فَما لَنا مِنْ شافِعِینَ . وَ لا صَدیقٍ حَمِیمٍ».(۲) (۳)

نیز فرموده است: «در صدد افزایش دوستان باشید چه هر مؤمنی را دعای مستجابی است» .(۴)

همچنین فرموده است: «دوست زیاد برای خود فراهم کنید چه برای هر مؤمنی امکان شفاعتی است».(۵)

۱- بحارالانوار، ۷۴/۳۹۷ .

۲- ۱۰۱ و۱۰۲ / شعراء: (افسوس که امروز) شفاعت‌کنندگانی‌برای‌مانیست‌ونه‌دوست گرم و پرمحبتی .

۳- مصادقة الاخوان /۴۶ .

۴- مصادقهٔ الاخوان /۴۶ .

دیدگاه پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام درباره دوستی (۴۹)

همچنین فرموده است: «آرامش در سه‌چیز است: همسر سازگار، فرزند نیکوکار و دوست باصفا» .(۱)

مردی در حضور امام باقر علیه‌السلام گفت: خداوندا! ما را از همه آفریدگانت بی‌نیاز کن. امام علیه‌السلام فرمود: این طور مگو لیکن بگو: «خداوندا! ما را از اشرار آفریدگانت بی‌نیاز فرما، چه مؤمن از دوست خود بی‌نیاز نیست» .(۲)

امام رضا علیه‌السلام فرموده است: «کسی که در راه خدا دوستی به دست آورد غرفه‌ای در بهشت کسب کرده است» (۳).

۱- مصادقهٔ الاخوان /۴۶ .

۲- بحارالانوار، ۷۵/۲۳۱ .

۳- تحف العقول /۲۱۳ .

۴- ثواب الاعمال و عقاب الاعمال /۱۸۲ ؛ مسندالامام الرضا علیه‌السلام ، ۱/۲۹۹ .

(۵۰) رفاقت و دوستی

چه کسی را باید به دوستی برگزید ؟

دوست جایگاه اسرار و خاستگاه آرزوهاست از این رو لازم است خوشرفتار، خوش نیّت، پاکنهاد و از صفات خوب برخوردار باشد تا دوست وی به وسیله او هدایت شود و به او تأسّی کند، چه تأثیر دوست بسیار زیاد است و گزافه نیست اگر بگویم: دوست خوب بزرگ‌ترین مؤثر در زندگی انسان و تشکیل‌دهنده اوست و ای بسا شخص شایسته‌ای که در نفوس یاران و دوستان خود نفوذ و تأثیر کرده و آن‌ها نیز در زمره افراد صالح و شایسته درآمده‌اند. همچنین بسا فرد ناشایست که بر اثر نفوذ در همنشینان و دوستان خویش، آن‌ها را نیز ناصالح و ناشایست نموده است. این موضوع امری ثابت و غیر قابل تردید است و واقعیت و وجدان و مشاهده آن را تأیید و رخدادهای بسیار در هر زمان و مکان آن را اثبات و اندیشمندان گذشته و حال بر آن تصریح کرده‌اند .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۵۱)

درباره این امر به سبب اهمیت و تأثیر فوق‌العاده‌ای که در زندگی انسان از نظر سعادت و شقاوت او دارد. نصوص بسیاری از پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام به ما رسیده است که مردم را ترغیب می‌کند شایستگان و مخلصان را به دوستی برگزینند و از همنشینی و رفاقت با بزهکاران و فسادگران بپرهیزند .

پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله و ائمّه علیهم‌السلام دراین‌باره به ترغیب و تحذیر اکتفاء نفرموده بلکه صفاتی را که برای دوست شایسته لازم است بیان و روشن کرده‌اند که چه کسی سزاوار رفاقت و دوستی است. همچنین صفات همنشین بد و کسی را که لازم است انسان ازاو دوری و کناره‌گیری کند توضیح داده‌اند. احادیثی که در این باره وارد شده بسیار زیاد است که نمی‌توان آن‌ها را شماره کرد و یا در این مختصر مورد بررسی قرارداد، لیکن ما به اندازه‌ای از آن احادیث نقل می‌کنیم که بتوانیم تصویری از دوست شایسته را ارائه بدهیم تا او را جستجو کرده و به دوستی برگزینیم و دوست بد و ناشایست را نشان بدهیم تا از او دوری جسته و پرهیز کنیم:

پیامبر بزرگوار صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «از دانشمندان بپرسید و با حکیمان گفتگو کنید و با فقیران‌همنشین شوید» .(۱)

(۵۲) رفاقت و دوستی

این دستور برای آن است که پرسش از دانشمندان سبب تهذیب نفس و پاکیزگی عقل و گفتگو با حکیمان و خردمندان موجب

روشنی‌فکر و همنشینی با فقرا، باعث سـرکـوبی نفـس اسـت.

امیرمؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «بدانید همنشینی با دانشمند و پیروی از او آیینی است که باید بدان پایبند بود، فرمانبرداری از او وسیله کسب حسنات و محو سیئات و اندوخته‌ای برای مؤمنان و بلنـدی منـزلت آنان در حال زندگی و مرگ آن‌هـا و سـبب آن است کـه مؤمن به‌هنگـام مـرگ به نیکـی یـاد شـود» .(۱)

۱- تحـف‌العقـــول /۲۸ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۵۳)

نیز فرموده است: «جز بـا خردمنـد پرهیزگـار معاشرت مکن و جز با دانشـمندان پاکـدل همنشین مباش و راز خـود را تنهـا به مؤمن وفـادار بسپار» .

امام زین‌العابدین علیه‌السـلام فرموده است: «محفل صالحان و شایسـتگان سـبب هدایت و صلاح ؛ و آداب و رفتار دانشمندان موجب افزایش خرد است» .(۲)

امـام صـادق علیه‌السـلام فرمـوده است: «هرکس در کـار سـفیهان و نـابخردان مـداخله کنـد حقیر و کوچـک می‌شـود و کسـی که با دانشمنـدان معاشرت کنـد بزرگ و محترم می‌گردد».(۳)

از این رو لقمـان فرزنـدش را تشویق می‌کنـد که بـا دانشـمندان همنشـینی و معاشـرت کنـد تـا از این راه دانشـی سودبخش و تربیـتی برجسـته و شـرافتی بزرگ به دست آورد. او به فرزندش پند می‌دهد که «ای پسـرک من با دانشـمندان همنشین باش و در برابر آن‌ها زانو بزن چه دل‌ها با شنیدن حکمت زنده می‌شود چنان که زمین مرده با باران‌های تند زندگی را از سرمی‌گیرد» .

۱- بحارالانوار، ۱/۱۷۵ .

۲- تحف العقول، /۲۰۵ .

۳- بحارالانوار، ۷۵/۲۰۲ .

(۵۴) رفاقت و دوستی

نیز لقمان به او گفته است: «کسـی که در جاهای بـد وارد شود متهم می‌گردد و کسـی که با رفیق بد معاشـرت کند سالم نمی‌ماند و آن که با دانشـمندان همنشـینی کنـد سود می‌برد». هرگاه نتوانی با دانشـمندان و حکیمان همنشـین باشـی بر توست با دیگر مردم که صالح و پرهیزگار باشند معاشرت کنی چه آن‌ها برای تو در سختی‌ها پناهگاه و در آسودگـی و رفاه زیب و زیورنـد چنان‌که پیامبر خدا صـلی‌اللهعلیه‌وآله فرموده است: «بر شـما باد بـه دوسـتان راسـتین چـه آن‌هـا برای شمـا به هنگام رفـاه زیور و در وقـت بلا پناه و مـانـع‌انـد» .(۱)

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۵۵)

نیز پیامبر خـدا صـلی‌اللهعلیه‌وآله در وصـیت خود به ابن‌مسـعود فرموده است: «باید همنشـینانت نیکان و دوسـتانت پرهیزگاران پارسا باشـند چه خداونـد متعال در کتابش فرموده است": اَلْاَخِلّاءُ یَوْمَئِـذٍ بَعْضُـهُـمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلَّا الْمُتَّقِیْنَ»("۲) و در وصیّت خود به اباذر فرموده است «ای اباذر جز با مؤمن دوستی مکن» .(۳)

نیز فرموده است: «خوشبخت‌ترین مردم کسی است که با مردم بلندنظر و بزرگوار معاشرت کند» .(۱)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۸۶.

۲- بحارالانوار، ۷۴/۱۰۰ ؛ الزخرف /۶۷ .

۳- بحارالانوار، ۷۴/۸۴ .

(۵۶) رفاقت و دوستی

نیز: «هـرگـاه مـردی را دیـدیـد که در دنیا زهـد به او داده شـده به او تقـرب جـوییـد چه او القـای حکمـت می‌کنـد» .(۲)

نیز «تنها با کسی همنشینی کنید که شما را از پنج چیز به پنج‌چیز فرامی‌خواند: از شـک به یقیـن، از خود برتربینی به فـروتنی، از دشمنـی به دوستـی، از ریاکـاری به اخـلاص و از محبـت دنیا بـه زهد» .(۳)

نیز: «هر کس با مردم داد و ستد کند و به آن‌ها ستم نورزد و با آن‌ها سخن گوید و دروغ نگوید و به آن‌ها وعده دهد و تخلف نکند او از کسانی است که جوانمردیش کامل و عدالتش آشکار و برادریش واجب است» .(۴)

از آن حضرت پرسش شد کدام همنشین افضل است؟ فرمود: «کسی که هرگاه (نیـازت را) اظهار کنـی یـاریت کند و اگر فرامـوش کرده باشـی به یادت آورد» .(۱)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۸۵ .

۲- بحارالانوار، ۷۰/۳۱۱ .

۳- بحـارالانوار، ۷۱/۱۸۸ .

۴- اصـول کافی، ۲/۲۳۹ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۵۷)

امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «معاشرت با خردمندان موجب اصلاح اخلاق است».(۲)

نیز: «با اهل فضیلت معاشرت کن تا برتری یابی» .(۳)

نیز: «همنشینی با خردمندان شرافت را می‌افزاید» .(۴)

نیـز: «دوستی با نیکان موجب شرف و رفاقت با بدان باعث تلف و نابودی است» .(۵)

۱- تحف العقول /۲۵ ؛ بحارالانوار، ۷۷/۱۴۰ .

۲-بحارالانوار، ۱/۱۶۰ .

۳-الحکـــــم، ۲/۷ .

۴- الحکـــــــم، ۲/۷ .

۵- الحکم، ۲/۳۲۲ .

(۵۸) رفاقت و دوستی

نیز: «بـــا نیکـــان رفـاقــت کـن تـــا از بـــدان ایمـــن بـاشـــی» .(۱)

نیز: «بهترین یاران کسی است که تو را به راه خیر و نیکی راهنمایی کند» .(۲)

نیز: «همنشیـن نیکوکاران باش تا از آنـان باشی و از بدکـاران دوری کن تا از آن‌ها جداباشی».(۳)

امام حسن علیه‌السلام در وصیت خود به جنادهٔ بن امیه فرموده است: «هرگاه نیازمندی تو را به رفاقت با کسانی مایل سازد با کسـی مصـاحبت کن که هرگـاه بـا او رفاقت کنی زیورت، و اگر او را خـدمت کنی نگهـدارت، و اگر از او کمک بخواهی کمک کارت باشد و

۱- الحکم، ۱/۵۴۷ .

۲- الحکم، ۱/۴۵۳ .

۳- الحکـم، ۱/۸۳ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۵۹)

هرگاه سخن گویی تصـدیقت کند، و اگر یورش بری پشتیبانت باشد و اگر بخواهی بخشـش کنی تو را کمک کند، و اگر رخنه‌ای

در کارت پدیدآید آن را مسدود سازد، و اگر کار نیکی از تو ببیند آن را بر زبان آورد، و اگر از او چیزی بخواهی به تو ببخشد، اگر خاموشی گزینی او آغاز سخن کند، اگر حادثه ناگواری برایت روی دهد با تو همدردی و مواسات کند، همان کسی که بدی و ستم و آزاری از او به تو نمی‌رسد، و بر اثر او راه‌ها بر تو مشتبه نمی‌گردد، و در برابر حقایق امور تو را خوار نمی‌سازد، و اگر در حال تقسیم چیزی نزاعی میان شما اتّفاق افتد تو را بر خودش ترجیح دهد» .(۱)

امام زین‌العابدین علیه‌السلام فرموده است: «همنشینی با نیکان انسان را به نیکی فرامی‌خواند» .(۲)

امام باقر علیه‌السلام فرموده است: «اگر بخواهی بدانی که آیا در تو خیری است به دلت بنگر

۱- بحارالانوار، ۳۲/۵۳۹ .

۲- تحف العقول /۲۰۵ .

(۶۰) رفاقت و دوستی

چنانچه مطیعان خدا را دوست و اهل معصیت را دشمن می‌داری به یقین در تو خیری است. خداوند تو را دوست می‌دارد. و اگر اهل طاعت را دشمن و معصیت‌کاران را دوست داری بی‌شک در تو خیری نیست و خداوند تو را دشمن می‌دارد چه انسان با کسی محشور می‌شود که او را دوست می‌دارد» .(۱)

نیز فرموده است : «با حکمت‌ترین مردم کسی است که از نادانان بگریزد و سعادتمندترین مردم آن که با افراد کریم و بزرگوار همنشین شود و خردمندترین مردم کسی است که در مدارا با مردم استوارتر باشد» .(۲)

امام صادق علیه‌السلام فرموده است : «همنشینی با دینداران موجب شرف دنیا و آخرت است» .(۱)

۱–مصادقة الاخوان، ج /۵۰، ۱/۵۰ .

۲- امالی الصدوق /۲۷ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۶۱)

نیز: «بر تو باد به داشتن دوستان راستین چه آنان به هنگام آسودگی و رفاه ذخیره‌اند و در وقت سختی و بلا سنگر و سپرند. و در گفتار خود با کسانی مشورت کن که از خدا بترسند، و دوستانت را به اندازه تقوای آن‌ها دوست بدار» .(۲)

نیز: «با کسی دوستی کن که زینت تو باشد، و با کسی که تو زینت او باشی دوستی مکن» .(۳)

۱- اصول کافی، ۱/۳۹ .

۲- تحف العقول /۲۷۴ ؛ بحارالانوار، ۷۱/۱۸۷ .

۳- بحارالانوار، ۷۶/۲۶۷ .

(۶۲) رفاقت و دوستی

از آنچه گذشت دانسته شد دوست صالح و شایسته‌ای که انسان را در همه ادوار و احوال سود می‌رساند چه کسی است اینک ای برادر مسلمان با ما همگام باش تا به آن همنشین بدی که واجب است همچون گریز از شیر و فرار از دشمن و پرهیز از بیمار از او بگریزی تو را آگاه کنم زیرا او از همه سو به تو زیان می‌رساند.

از جمله آن که :

۱ ـ در شهرت و آوازه مؤثر واقع می‌شود و شکّ و تردید را درباره‌ات برمی‌انگیزد زیراتوبه‌او شناخته‌وبه‌او نسبت‌داده می‌شوی چنان‌که امیرمؤمنان‌علی‌ابن‌ابی‌طالب علیه‌السلام فرموده است: «زینهار از همنشین بد چه تو به او شناخته می‌شوی» .(۱)

نیز فرموده است: «با کسی که عیب‌های مردم را بازگو می‌کند همنشین مباش تا از شک‌کنندگان به شمار آیی و با فاجر و بدکار رفاقت مکن تا متهم دیده شوی» .(۲)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۹ مضمون .

۲- بحارالانوار، ۷۵/۱۰ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۶۳)

امام حسین علیه‌السلام فرموده است: «همنشینی با فرومایگان شر و مجالست با فاسقان و بدکاران موجب برانگیختن شک است» .(۱)
امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «با بدعتگذاران مصاحبت نکنید تا در نظر مردم یکی از آن‌ها به شمار نیایید،» (۲) پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «انسان بر آیین دوست و همنشین خویش است» .(۳)

۲ ـ ممکن است خداوند بر دوست تو خشم خود را نازل کند و به سبب همنشینی و نزدیکی تو با او عذاب خداوند تو را نیز فراگیرد چنان که امام موسی بن جعفر علیه‌السلام به

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۴.

۲- اصول کافی، ۲/۳۷۵ .

۳- نهج الفصاحهٔ، /۶۲۴ .

(۶۴) رفاقت و دوستی

مردی فرمود: «چرا تو را در نزد عبدالرحمان بن یعقوب می‌بینم؟»، عرض کرد او خالوی من است، فرمود: «او درباره خدا گفتاری بس نادرست دارد، خداوند را که هرگز به وصف درنمی‌آید توصیف می‌کند، یا با او بنشین و ما را و یا با ما بنشین و او را ترک کن». عرض کرد: او هرچه می‌خواهد می‌گوید آیا هرگاه آنچه را او می‌گوید نگویم و بدان معتقد نباشیم از بابت او گناهی بر من است، امام علیه‌السلام فرمود: «آیا نمی‌ترسی بلایی نازل شود و همه شما را فراگیرد» .(۱)

۳ ـ او افکار و اخلاق شما را دگرگون می‌کند و بر دین و اعتقادات شما تأثیر می‌گذارد، بسا مردی که قربانی اقربان و همنشینان خود شده و در نتیجه با روش آن‌ها سازگار و با اندیشه‌های آن‌ها دمساز گردیده و اخلاق و رفتار آن‌ها را در پیش گرفته است، از این رو پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است : «انسان بر آیین دوست خویش است

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۵ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۶۵)

پس هریک از شما باید بنگرد با چه کسی دوستی می‌کند» .(۱)

امیرمؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «همانا همنشین بد همنشین خود را دگرگون می‌کند».(۲)

همچنین فرموده است: «گمراه شد آن که به اشرار اعتماد کرد» .(۳)

نیز: «با احمق همنشین مشو چه او کردارش را برای تو می‌آراید و دوست دارد مانند او باشی» .(۴)

نیز: «با دنیادوستان همنشینی مکن، چه اگر نادار باشی تو را اندک شمارند و اگر دارا باشی به تو حسد ورزند» .(۱)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۲ .

۲- بحارالانوار، ۴۲/۲۰۳ .

۳- الحکم، ۱/۵۷۰ .

۴- همان مأخذ، /۱۷۷.

(۶۶) رفاقت و دوستی

نیز: «تباهی اخلاق، آمیزش با سفیهان و نابخردان است».(۲)

نیز: «دوســت آدم نــادان، در معــرض هـلاکت اســت».(۳)

نیز: «بــا بـــــی‌خـــرد همنشینـــی مکـــــن» .(۴)

نیز: «تـا می‌توانـی از فــرومــایـــه احمــق بگـریـز» .(۵)

نیز: «دشمــن دانــا بهتـر از همنشیــن احمـــق است» .(۶)

۱– همان مأخذ۱۷۸.

۲– بحـــارالانـــوار، ۷۵/۸۲ .

۳– الحکم، ۱/۵۵۷ ؛ الغرر ۲۰۳ .

۴– الحکم، ۲/۱۷۸؛ الغرر ۳۳۲ .

۵– بحـارالانـــوار، ۷۱/۱۸۷ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۶۷)

نیـز: «همنشینـی بـا هـوسبازان قرآن را از یاد می‌برد و شیطان را حاضر می‌گرداند» .(۱)

نیز: «حق را بگو و به پرهیزگاران تقرب جو، و از فاسقان دوری و از منافقان پـرهیـز کـن و با خیـانت کـاران همنشینــی مکـن» .(۲)

نیز: «مسـلمان بایـد از دوستی بـا دروغگو دوری جویـد چه او دروغ می‌گویـد تا آن جا که هرگاه راست بگویـد از او باور نمی‌شود» (۳).

از آن حضــرت پرسش شد: کدام رفیـق بدتر اســت؟ فرمـود: «کسی که نافرمانی خـــداونــد را در نظــر تــو بیـــارایـــد» .(۴)

۱–الحکـــــــــــم، ۲/۲۳ .

۲– الحکــم، ۲/۳۲۲ ؛ تحـف العقول /۱۵۱ ؛ بحـــارالانوار، ۷۷/۲۹۱ .

۳– بحارالانوار، ۷۷/۲۷۱ و ۷۸/۶۴ .

۴– مصادقۀالاخوان، ۱/۷۸ .

۵– ۵۹۲۰۰۰۰ بحارالانوار، ۷۵/۱۹۰ .

(۶۸) رفاقت و دوستی

به کمیـل بن زیاد نخعی فرمود: «ای کمیل! در همه احوال حقّ را بگو، پرهیزگاران را یاور باش و از فاسـقان دوری گزین. ای کمیل! از منافقـان اجتنـاب کن و بـا خیانت‌کـاران همنشین مبـاش. ای کمیـل! باکی نیست که بـدانی دوست تو در باطن کیست. ای کمیل! بــرادر تـو کیسـت؟ برادرت کســـی اسـت که در هنگــام سـختی تـو را تنهــا نگــذارد و اگــر لغــزشـــی کنی دست از حمـایت تو بازندارد و چون از او پرسش کنی تــو را فـــریب نـــدهـد». (۱)

علی علیه‌السـلام بر فراز منبر کوفه ضـمن خطبه خود فرمود: «ای گروه مسـلمانان! مسـلمان باید با مسلمان دوستی کند و بــا فــاجر و احمــق و دروغگـو رفـاقـت نکنـد، چه فـاجر و بــدکــار کــردار بـد خـود را بــرای تــو می‌آرایــد و آمـد و شـد او نزد تـو بــرایت ننــــگ و رســوایی اســــت.

۱– تحف العقول /۱۱۶ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۶۹)

اما احمق از تو فرمان نمی‌برد و تو را راهنمایی نمی‌کند و نمی‌تواند بدی را از تو دورگرداند و بسا بخواهد به تو سود رساند درحالی که به تو ضرر می‌رساند، دوریش بهتـر از نـزدیکی و خـاموشیش بهتر از سخن گفتن و مرگش بهتر از زنده بودن اوست.

امـا دروغگـو هرگز به تو سود نمی‌رسانـد و اسباب دشـمنی برایت فراهم می‌سـازد و کینه‌ات را در دل‌هـا فراهم می‌کنـد و راز تو را

آشکار می گرداند و وقایع برخی از مردم را برای برخی دیگر بازگو می کند» .(۱)

آن حضرت به فرزنـدش امام حسن علیه‌السلام می‌فرمایـد: «ای فرزنـدم! از دوستی با احمق بپرهیز چه او می‌خواهد به تو سود رساند لیکن به تو ضرر می‌رساند و از دوستی با

۱- مصادقهٔ الاخوان /۸۰ .

(۷۰) رفاقت و دوستی

بخیـل دوری کن زیرا او آنچه را که از هرچیز دیگر بـدان محتاج‌تری از دسترس تو دور می گردانـد و از دوستی با فاجر بپرهیـز چه او تـو را در برابر انـدک چیـزی می‌فروشـد و زینهـار از دوسـتی بـا دروغگـو چـه او همچـون سـراب است، دور را به تـو نزدیـک و نزدیک را به تو دور نشان می‌دهد». (۱)

اما فـاجر و بـدکار: عمل خود را برایت می‌آرایـد و دوست دارد تو هم ماننـد او باشـی و در امر دین و آخرت به تو کمک نمی کند همنشینی او همراه با بدرفتاری و خشونت و ورود او بر تو مایـه ننگ و رسوایـی توست.

اما احمق: او هرگز تو را به کار خوبی راهنمایی نمی کنـد و امیدی به او نیست که بدی را از تو دور سازد هرچند در این راه بکوشـد و بسـا که بخواهـد به تـو سود رسانـد لیکن ضـرر می‌رسانـد از این رو مرگش بهـتر از زنـدگی و خاموشـیش بهـتر از سـخن گفتن و دوریش بهتر از نزدیکی می‌باشد.

۱- الحکم، ۱/۳۱۸ ؛ الغرر /۷۵ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۷۱)

امـا دروغگـو: تو بـا او هرگز زنـدگی گوارایی نخواهی داشت، وی پیوسـته امور تو را برای دیگران نقـل و اوضـاع دیگران را برایت بازگو می کنـد تا آن جا که اگر سـخن راستی بگویـد کسـی بـاور نمی کنـد، مـردم را به دشـمنـی با یکدیگـر تشویق می کنـد و کینـه در دل‌ها پدید می‌آورد. بنـابراین از خـداوند بترسید و دربـاره خود بیندیشید .(۱)

امـام باقـر علیه‌السلام فرمـوده اسـت: «کسـی کـه بـا رفیـق بـد همنشیـن می‌شـود سالـم نمی‌مانـد».(۲)

۱- تحف العقول /۲۵۰ مصادقهٔالاخوان /۷۸ .

۲- بحـــارالانـــــوار، ۷۱/۱۹۱ .

(۷۲) رفاقت و دوستی

از امام باقر علیه‌السلام نقل شده که فرموده است: «پدرم علی بن الحسین علیه‌السلام به من گفت: بنگر با پنج تن همنشینی نکنی و با آن‌ها سخن نگویی و در هیچ راهی آن‌ها را همراهی نکنی. گفتم: ای پدر! آن‌ها چه کسانی هستند؟ به من آنان را بشناسان. فرمود: بپرهیز از همنشینی با دروغگو چه او مانند سراب دور را به تو نزدیک و نزدیک را به تو دور نشان می‌دهد و زنهار از رفاقت با فاسق، زیرا او تو را به لقمه‌ای یـا به کمتر از آن می‌فروشـد و بپرهیز از رفاقت با بخیل چه او تو را با مال خود در سـخت‌ترین نیازی که پیـدا می کنی یاری نمی کند و بپرهیز از رفاقت با احمق زیرا او می‌خواهد به تو سود رساند لیکن به تو ضرر می‌رساند و زنهار از مصاحبت بـا قطع کننـده رحم چه من او را در سه جا از کتاب خـدا ملعون یافتم. خداونـد فرموده است": فَهَلْ عَسَـیْتُمْ انْ تَوَلَّیْتُمْ أنْ تُفْسِـدُوا فِی الْارْضِ وَ تُقَطِّعُوا أرْحامَکُمْ اُوْلئِکَ الَّذِینَ لَعَنَهُمُ اللّه‌فَأَصَمَّهُمْ وَ أعْمی

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۷۳)

أَبْصارَهُمْ» .("۱) و نیز فرموده است: «اَلَّذینَ یَنْقُضُونَ عَهْـدَاللّه مِنْ بَعْـدِ میثـاقِهِ وَ یَقْطَعُونَ ما أمَرَاللّه بِهِ أن یُوصَلَ وَ یُفْسِـدُونَ فِی الْارْضِ اُولَئِکَ لَهُمُ اللَّعْنَهُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدّارِ».(۲) و نیز فرمـوده است: «اَلَّذِینَ یَنْقُضُـونَ عَهْـدَ اللّهِ مِـنْ بَعْـدِ میثـاقِهِ وَ یَقْطَعُـونَ مـا أمَـرَ اللّه‌ بِهِ أنْ یُـوصَلَ وَ یُفْسِـدُونَ فِـیالْارْضِ اُولئِـکَ هُـمُ الْخـاسِـرُونَ». (۳) (۴)

۲۲-۱و۲۳/محمّد:امّااگررو گردان‌شوید آیاجزاین‌انتظارمی‌رود که‌درزمین‌فسادوقطع‌رحم کنید.آن‌هاکسانی هستند که خداوند از رحمت خویش دورشان ساخته گوش‌هایشان راکر و چشم‌هایشان راکورکرده است.

۲ - ۲۵ / رعد: آن‌ها که میثاق الهی را پس از محکم کردن می‌شکنند و پیوندهایی را که خدا دستور برقراری آن‌رادادەقطع و درروی زمین‌فسادمی‌کنند لعنت و بدی (مجازات) سرای آخرت برای آن‌هاست.

۳- ۲۷ / بقره. آنانی که پیمان خدا را پس از آن که محکم ساختند می‌شکنند و پیوندهایی را که خدا دستور داده برقرار سازند قطع و در جهان فساد می‌کنند آن‌ها زیانکارانند .

(۷۴) رفاقت و دوستی

نیز فرموده است: «بپرهیز از همنشین با گنهکاران و کمک به ستمگران و همسایگی با فاسقان، از فتنه آن‌ها برحذر باش و از فضای آن‌ها دوری کن». (۱)

نیز فرموده است: «با چهار تن همنشینی و دوستی مکن: احمق، بخیل، ترسو و دروغگو.

اما احمق: او می‌خواهد به تو سود رساند لیکن زیان می‌رساند. بخیل از تو می‌گیرد و به تو نمی‌دهد. ترسو: از تو و از پدر و مادرش می‌گریزد و دروغگو: اگر هم راست بگوید کسی‌باور نمی‌کند» .(۲)

امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «و کسی که از دوستی با احمق دوری نمی‌ورزد به

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۷ .

۲- امالی شیخ مفید، ۱/۲۰۳ .

۳- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۲ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۷۵)

زودی اخلاق او را فراگیرد» .(۱)

نیز: «با فاجر و بدکار رفاقت مکن چه او فجور و کردار بد خود را به تو می‌آموزد» .(۲)

نیز: «بپرهیزید از همنشینی با اهل دنیا چه در آن، دین شما از میان می‌رود» .(۳)

نیز: «همنشین شایسته و همنشین بد، مانند دارنده مشک و دمنده دم آهنگری است، دارنده مشک یا آن را به تو می‌دهد و یا آن را از او می‌خری و یا از بوی خوش آن بهره‌مند می‌شوی. اما دمنده دم آهنگری یا جامه‌ات را می‌سوزاند و یا از او بوی گندی می‌یابی».

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۱ .

۲- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۱ .

۳- بحارالانوار ۷۵/۳۶۷ .

(۷۶) رفاقت و دوستی

نیز: «بپرهیز از دوستی با احمق زیرا خوش‌ترین حالت تو از ناحیه او نزدیک‌ترین چیزی است به آن چه تو را بدحال می‌سازد» .(۱)

نیز: «با فاجر و بدکار همنشین مباش تا او را به راز خود آگاه کنی و در کار خود با آنانی مشورت کن که از خداوند می‌ترسند» .(۲)

نیز: «از معاشرت با دنیا دوستان بپرهیزید چه در آن دین خود را از دست می‌دهید و به‌دنبال آن دچار نفاق خواهید شد و این دردی زشت و منفور است که بهبودی‌ناپذیر است و موجب سخت‌دلی و سلب خشوع و فروتنی است» .(۳)

نیز: «سه‌چیز است که بر هر انسانی لازم است از آن‌ها دوری کند: همنشینی با اشرار، گفتگو با زنان و نشستن با بدعتگذاران» .(۱)

۱- بحارالانوار، ۷۴/۱۹۶ .

۲- اختصاص شیخ مفید، ۱/۲۳۰ .

۳- بحارالانوار ،۷۲/۳۶۷ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۷۷)

نیز: «زنهار از این که با فرومایگان و سفلگان معاشرت کنی چه از سفلگان خیری بــه دست نمــی‌آیــد» .(۲)

روش‌های تثبیت دوستی

روش‌های تثبیت دوستی

پیـامبر گرامی اسـلام صـلی‌الله‌علیه‌وآله و اهـل بیت علیهم‌السـلام در بیـان آنچه برادری براساس آن قراردارد و دوستی بر پایه‌های آن اسـتوار است به هیـچ روی فروگـذاری نکرده و مردم را بـدان‌ها آگاه و تشویق فرموده‌انـد. چه رعایت آن‌ها موجب مزیـد اسـتحکام روابط برادری و پیونـدهای دوستی در میان افراد اجتماع است.

۱- تحـف العقـول ،۲۳۵.

۲- بحارالانوار، ۸۴/۱۰۳ .

(۷۸) رفاقت و دوستی

۱ ـ دیـــد و بـــــازدیـد

شایـد زیباترین و دلپسندترین مظاهر وفاداری و دوستی دیدار دوسـتان از یکدیگر و جویا شدن حال ایشان در خانه آن‌ها می‌باشد و این امر در دل دوستی که به دیـدارش می‌روند بزرگ‌ترین اثر را به جا می‌گذارد چه این عمل نشانه دوستی صادقانه و گواه گرایش و همـاهنگی و موجب اسـتحکام پیونـدهای برادری و دوستی است.از این‌رو پیامبر بزرگوار صـلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «دیـدارها دوستی را می‌رویاند»(۱) . آن حضـرت و ائمّه علیهم‌السـلام بر دید و بازدید و مراوده تشویق فرموده و آن را از اعمالی شمرده‌اند که انسان را به خداوند نزدیک می‌گرداند.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «فرشته‌ای مردی را دید که بر در خانه‌ای ایستاده

۱- بحارالانوار، ۷۱/۳۵۵ .

روش‌های تثبیت دوستی (۷۹)

است به او گفت: ای بنده خدا در این خانه چه حاجت داری؟ پاسخ داد: در آن دوستی دارم که می‌خواهم به او سلام کنم، فرشته به او گفت: میان تو و او پیونـد خویشـی نزدیکی است یا نیازمنـدی تو را به این کار وادار کرده است؟ پاسـخ داد: من هیـچ نیازی به او ندارم جز این که من در برابر پروردگار جهانیان نسبت به او متعهدم و میان من او خویشی و قرابتی نزدیک‌تر از اسلام نیست، فرشته گفت: من فرسـتاده خداونـد به سوی تو هسـتم او به تو سـلام می‌رسانـد و می‌فرمایـد: مرا دیـدار کردی و من بهشت را برایت واجب ساختم و از خشم خود و آتش دوزخ تو را معاف کردم و این به سبب آن است که او را بـه خاطر مـن دوسـت داشتـی» .(۱)

نیز فرموده است: «کسـی که برادر مؤمن خود را در خانه‌اش دیدار کند خداوند می‌فرماید: تو مهمان و دیدارکننده منی و پذیرایی تو بر عهده من است و به سبب آن که او را دوست داشتی بهشت را برایت واجب کردم» .(۱)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۳۵۴ .

(۸۰) رفاقت و دوستی

علی‌بن‌الحسین علیه‌السلام فرموده است: «کسی که به خاطر خدا و رسیدن به وعده لقای او دوستش را دیدار کند هفتادهزار فرشته او را مشایعت می‌کنند و نداکننده‌ای از پشت سر او را مشایعت می‌کند و ندا می‌دهد: هان خوش باش و بهشت بر تو گوارا باد و هنگامی که با دوستش مصافحه می‌کند رحمت الهی سرتا پای او را فرامی‌گیرد».(۲)

امام باقر علیه‌السلام فرموده است: «هر مؤمنی برای دیدار برادر مؤمنش از خانه بیرون آید در حالی که دانا به حقّ او باشد خداوند برای هرگام او حسنه‌ای ثبت و سیئه‌ای محو می‌کند و یک درجه او را بالا می‌برد. هنگامی که درخانه را می‌کوبد درهای آسمان به رویش بازمی‌شود و وقتی همدیگر رادیدار و مصافحه و معانقه می‌کنند خداوند به آن‌ها نظر رحمت‌می‌کند و دربرابر فرشتگان به‌آن‌ها مباهات فرموده می‌گوید: به این‌دو بنده‌ام بنگرید که به‌خاطر من یکدیگر رادیدار و با هم‌آشتی‌می‌کنند، حق‌است‌برمن که پس از این آن‌ها را به آتش عذاب نکنم و هنگامی که او به خانه‌اش بازمی‌گردد فرشتگانی به عدد نفس‌ها و گام‌ها و سخنانش او را بدرقه می‌نمایند و پیوسته او را از بلاهای دنیا و شداید هولناک آخرت محافظت می‌کنند».(۱)

۱- اصول کافی، ۲/۱۷۷ .

۲- بحارالانوار، ۷۱/۳۵۰ .

روش‌های تثبیت دوستی (۸۱)

۲ ـ سلام و مصافحه و معانقه

شک نیست هنگامی که برادر دینی تو دوستانه به تو سلام می‌کند و با گرمی دستت را می‌فشارد و برادرانه با تو معانقه و روبوسی می‌کند احساس می‌کنی وجودت را میل و گرایش به او فراگرفته است چه سلام و مصافحه و معانقه نشانه دوستی و رمز برادری است از این رو به انجام دادن آن‌ها امر و بدان‌ها تشویق شده است.

۱- اصول کافی، ۲/۱۸۶ .

(۸۲) رفاقت و دوستی

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «سوگند به آن که جانم در دست اوست به بهشت داخل نمی‌شوید مگر آن‌گاه که ایمان آورید و ایمان نمی‌آورید مگر زمانی که با یکدیگر دوستی کنید. هان شما را به چیزی دلالت می‌کنم که اگر آن را انجام دهید با یکدیگر دوستی کرده‌اید و آن به دیگران سلام کردن است» .

نیز فرموده است: «هنگامی که یکدیگر را ملاقات می‌کنید با سلام و مصافحه (دست دادن) دیدار کنید و زمانی که پراکنده می‌شوید با استغفار و (طلب آمرزش) از هم جدا شوید» .(۱)

روش‌های تثبیت دوستی (۸۳)

امام باقر علیه‌السلام فرموده است: «وقتی مؤمنان یکدیگر را دیدار و مصافحه می‌کنند خداوند به آن‌ها نظر رحمت می‌کند و گناهانشان مانند برگ درختان از آن‌ها فرومی‌ریزد» .(۲)

از این رو درباره صفات پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله نقل کرده‌اند که آن حضرت خود سلام و مصافحه را با اصحابش آغاز می‌کرد و هنگامی که با یکی از آنان مصافحه می‌کرد دستش را پیش از او بیرون نمی‌کشید .(۱)

۱- اصول کافی، ۲/۱۸۱ ؛ بحارالانوار، ۷۶/۲۸ .

۲- اصول کافی، ۲/۱۸۰ .

(۸۴) رفاقت و دوستی

۳ ـ دادن هدیه به یکدیگر

به یکدیگر هدیه دادن نیز از عوامل مهم ایجاد دوستی و نزدیکی است و به وسیله آن دل‌ها از آلایش کینه‌ها پاک می‌شود. بسا کسی که در دل نسبت به دوست خود خشمگین است و نمی‌تواند آن را از دل خود بزداید و کینه‌اش را از دل بیرون کند لیکن با تقدیم هدیه‌ای به او همه ناسازگاری‌ها برطرف می‌شود و امور به روند طبیعی خود بازمی‌گردد و ابرهای تیره و کدورت از دل آن‌ها برداشته می‌شود و خداوند دل‌های آن‌ها را از کینه‌ها پاک می‌کند و در پرتو نعمت و احسان او دوست و برادر می‌شوند. از این رو مشاهده می‌کنیم پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام این امر را از نظر دور نداشته بلکه توجه مردم را به اهمیت آن جلب کرده و فواید آن را برای آنان توضیح داده‌اند.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «از جمله گرامی‌داشت انسان نسبت به برادر

۱- بحارالانوار، ۶۸/۱۵ .

روش‌های تثبیت دوستی (۸۵)

مسلمانش آن است که هدیه او را بپذیرد و آنچه را برایش میسر است به او هدیه کند و به خاطر او خود را به زحمت نیندازد» .(۱)

نیز: «به همدیگر هدیه بدهید چه هدیه خشم و کینه را از دل بیرون می‌برد» .(۲)

نیز: «هدیه موجب دوستی و تجدید برادری و زدودن کینه است، دوستی کنید و به یکدیگر هدیه بدهید و به هنگام نیاز هدیه بهترین چیز است» .(۳)

نیز: «به همدیگر هدیه بدهید چه هدیه کینه‌ها را از دل بیرون می‌کشد و دل را از دشمنی و حسد تهی می‌سازد» .(۴)

هدیه همان‌گونه که چیزی مادی است ممکن است گاهی امری معنوی باشد در این صورت ارزش آن بیشتر و اثر آن بزرگ‌تر است مانند این که به او سخن خوبی بگوید که اندیشه‌اش از آن روشنی گیرد، یا یکی از مسائل علمی را که مورد نیاز اوست در دسترس او بگذارد، یا به او پند و اندرزی دهد که او را به صراط مستقیم و راه بهتر رهنمون شود، از این رو پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «برترین هدیه مسلمان به برادر مسلمانش سخن حکمت‌آمیزی است که مایه مزید هدایت او شود و یا او را از طریق هلاکت بازگرداند» .(۱)

۱- بحارالانوار، ۷۲/۴۵ .

۲- بحارالانوار، ۷۲/۴۴ .

۳- بحارالانوار، ۷۴/۱۶۶ .

۴- فروع کافی، ۵/۱۴۳ .

(۸۶) رفاقت و دوستی

۴ ـ گشاده‌رویی و لبخند

گشاده‌رویی و لبخند در ایجاد دوستی نقش اساسی دارد، بلکه برترین عامل محبوبیت انسان در میان مردم و بزرگ‌ترین وسیله نزدیکی دل‌های جهانیان به یکدیگر

۱- بحارالانوار، ۷۴/۱۰۸ و ۸۴/۳ .

روش‌های تثبیت دوستی (۸۷)

است. چه یک لبخند در برابر دوستت می‌تواند ضامن آن باشد که دلش را به سوی تو جذب کند و بر محبت او نسبت به تو بیفزاید و اگر در قلب او کینه‌ای از تو وجود دارد او را با خنده‌ای بر لب و چهره‌ای گشاده دیدار کن زیرا این رفتار دلش را پاک می‌کند و زنگار کینه را از قلبش می‌زداید و هرگاه در کسی احساس شر و بدی کردی او را با مهربانی و گشاده‌رویی و لبخند دیدار کن که خداوند فرموده است: «وَ لا تَسْتَوِی الْحَسَنَةُ وَ لَا السَّیِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتی هِیَ اَحْسَنُ فَاذَا الَّذِی بَیْنَکَ وَ بَیْنَهُ عَدَاوَةٌ کَأَنَّهُ وَلِیٌّ حَمِیمٌ»(۱). از این رو پیامبر بزرگوار صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «خوشخویی دوستی را پایدار می‌کند و گشاده‌رویی کینه را از دل می‌زداید» .(۲)

۱- ۳۴ / فصّلت:... تا آن که میان تو و او دشمنی است همچون دوستی کریم و صمیمی شود.

۲- تحف العقول /۳۲ .

(۸۸) رفاقت و دوستی

نیز: «سه چیز است که محبت انسان را نسبت به برادر مسلمانش صفا و روشنی می‌دهد، این که با گشاده‌رویی او را دیدار کند و هرگاه در کنار وی بنشیند جا برایش باز کند و او را با نامی که نزد او محبوب‌تر است بخواند» .(۱)

نیز: «شما هرگز نمی‌توانید با اموالتان مردم را به سوی خود جذب کنید پس با گشاده‌رویی و خوشخویی آن‌ها را دیدار کنید» .(۲)

امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «خوشرویی دام محبت است» .(۳)

نیز: «خوشرویی کمند محبّت است» .(۴)

۱- اصول کافی، ۲/۶۴۳ .

۲- اصول کافی، ۲/۱۰۳ .

۳- الحکم، ۱/۳۵۱ ؛ تحف العقول، ۲۰۲ .

روش‌های تثبیت دوستی (۸۹)

نیز: «بهترین چیزی که انسان‌ها می‌توانند دل دوستانشان را به دست آورند و کینه را از دل دشمنانشان بزدایند خوشرویی به هنگام دیدار، احوال‌پرسی در غیاب و لبخند زدن در وقت حضور آن‌هاست» . (۱)

به همان اندازه که گشاده‌رویی و لبخند و خوشرویی در کسب مودت و تحکیم محبت تأثیر عمیق دارد گرفتگی و ترشرویی و بداخلاقی در دوری دل‌ها از یکدیگر و نفرت نفوس و قطع پیوندهای دوستی و برادری بی‌نهایت مؤثر است. از این رو از پیامبرخدا صلی‌الله‌علیه‌وآله روایت شده که فرموده است: «خداوند کسی را که در برابر برادر دینی خود ترش روست دشمن می‌دارد» .(۲)

۱- الحکم، ۱/۳۵۱ ؛ الغرر /۲۴ .

۲- بحارالانوار، ۷۵/۵۷ .

(۹۰) رفاقت و دوستی

از امام صادق علیه‌السلام نقل شده که فرموده است: «گرفتگی در برابر مردم سبب دشمنی است» .(۱)

از جمله سخنانی که در این فصل آمده این است که: تغییرات چهره آدمی زبان گویایی است که آوازش عمیق‌تر و اثرش شدیدتر از آواز زبان است چه مانند آن است که لبخند از سوی صاحب خود می‌گوید: من تو را دوست می‌دارم، تو به من سعادت بخشیده‌ای، من به دیدار تو سعادتمند شدم، تو مهربانی و من با لبخندم پاسخ مهربانی و صفای تورا می‌دهم و...

۵ ـ فروتنی با دوستان

هیچ چیزی مانند تکبر و خودبرتربینی دوستی را تباه نمی‌کند، چه انسان متکبر همواره عبوس و اخمو و بدمعاشرت است. همچنین

هیچ چیزی مانند تواضع و فروتنی نهال دوستی و برادری را در دل‌ها نمی‌نشاند، زیرا انسان فروتن محبوب دل‌ها و مقرب مردم است، همنشینی با او پسندیده و رفاقت با او لذت‌بخش و گفتگوی با او دلنشین است چنان که امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «سه چیز ایجاد محبت می کند: دینداری، فروتنی و بخشش» .(۱)

۱- مستدرک الوسائل، ۸/۳۲ .

۲- اصول کافی، ۲/۶۳۸ .

روش‌های تثبیت دوستی (۹۱)

فروتنی منزلت انسان را درمیان مردم بالا می‌برد، پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «تواضع بر منزلت انسان می‌افزاید» .(۲) و موجب مزید شرافت او در میان آن‌هاست. امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «کلید شرف فروتنی است». (۳)

نیز امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «هر کس بخواهد شرافتمند باشد باید فروتنی را پیشه کند» .(۱)

۱- بحارالانوار، ۷۸/۲۲۹ .

۲- جامع السعادات، ۱/۳۶۰ .

۳- بحارالانوار، ۷۸/۹ .

(۹۲) رفاقت و دوستی

اما تکبر و خودبرتربینی جز این که انسان را در میان مردم مبغوض و منفور کند چیزی بر او نمی‌افزاید، چنان که پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «متکبر منفورترین مردم است» .(۲)

۶ ـ خوش گمانی به دوست

هر کدام از ما تأثیر فوق‌العاده‌ای را از شنیدن این که دوستش به وی حسن ظنّ دارد و او را ابدا متّهم نمی‌کند در نفس خود به خوبی احساس می‌کند و در این موقع لذت برادری و دوستی را درک و آمیختگی دو روح و نزدیکی دو قلب را به همدیگر لمس می‌کند، از این رو امیرمؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «عمل دوست خود را به نیکوترین وجه آن توجیه کن تا آن‌گاه که آنچه تو را به او دگرگون می‌کند به تو برسد و نسبت به سخنی که‌از دوستت صادرشده چنان‌چه راهی می‌یابی که آن را خوب بدانی بدگمان مباش». (۱)

۱- بحارالانوار، ۷۸/۹.

۲- بحارالانوار، ۷۷/۱۴۴ .

روش‌های تثبیت دوستی (۹۳)

هنگامی که دوستت نسبت به تو حسن ظنّ دارد تو نسبت به او بدگمان مباش چه این امر کینه و تنفر او را از تو در دلش جای می‌دهد به همین سبب قرآن کریم از آن نهی کرده و فرموده است: «یا أَیُّهَاالَّذِیْنَ آمَنُوااجْتَنِبُوا کَثِیْرا مِنَ‌الظَّنِ اِنَّ بَعْضَ الْظَّنِ اثمٌ». (۲)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۸۷ ؛ ۷۲/۱۹۶ .

۲- ۱۲ / حجرات. ای کسانی که ایمان آورده‌اید از بسیاری از گمان‌ها بپرهیزید، چه برخی از گمان‌ها گناه است.

(۹۴) رفاقت و دوستی

۷ ـ رازداری

برای دوست تو لذت بخش است که گاهی از اوقات اخبار خود را با تو در میان نهد و اسرارش را به تو بازگو کند. همچنین برای تو لذت‌انگیز است که به همین‌گونه با او رفتار کنی و اخبار و اسرار خویش را به او بسپاری و در این امر بر او و بر تو باکی نیست زیرا این مقتضای طبیعت یاران و دوستان است. لیکن بر توست که اسرار دوستت را محفوظ بداری و از افشای آن‌ها به دیگران خودداری کنی زیرا اگر به چنین کاری اقدام کنی پیمان برادری و دوستی را نقض و به او خیانت کرده و فریبش داده‌ای و آن که به دوستش خیانت کند و او را فریب دهد دوست و برادر نیست چنان‌که پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «مجالس امانت است و روا نیست دوستی راز دوست خود را فاش کند» .(۱)

روش‌های تثبیت دوستی (۹۵)

آن حضرت در وصیّت خود به ابی‌ذر فرموده است: «ای اباذر مجالس امانت است و افشای راز برادر دینی خیانت می‌باشد» .(۲)

امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «به کسی که رازت را فاش کند اعتماد مکن».(۳)

امام موسی‌بن‌جعفر علیه‌السلام فرموده است: «بر ضد دوستت چیزی را بازگو مکن که او را بدنام کنی و جوانمردی او را از میان بری که در این صورت از جمله کسانی خواهی

۱- بحارالانوار، ۷۲/۱۷۲ .

۲- بحارالانوار، ۷۷/۹۱ .

۳- الحکم، ۲/۱۶۱ ؛ الغرر، ۳۳۳.

(۹۶) رفاقت و دوستی

بود که خداوند در کتاب خود درباره آن‌ها فرموده است": انَّ الَّذِیْنَ یُحِبُّونَ أنْ تَشِیْعَ الْفاحِشَةُ فِی‌الَّذِیْنَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ ألیمٌ» .("۱)

۸ ـ توجه به مشخصات دوستان

انسان شیفته نام خویش و نام پدر و فرزندان و خانواده و دیگر امور مخصوص به خویش می‌باشد و دوست دارد در هر زمان آن‌ها را بر زبان آورد و تکرار کند. چنان‌که در آن هنگام که کسی او را به نامش صدا می‌کند یا از امور مربوط به وی می‌پرسد یا در جایی از او سخن می‌گوید سخت شاد و خوشحال می‌شود .

۱- ۱۹ / نور: کسانی که دوست دارند زشتی‌ها در میان مردم با ایمان شیوع یابد عذاب دردناکی برای آن‌ها در دنیا و آخرت است. بحارالانوار، ۷۲/۲۵۵ ؛ ۷۲/۲۱۴ .

روش‌های تثبیت دوستی (۹۷)

پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «هنگامی که کسی نزد تو آمد از نام و نام پدرش و این که از چه طایفه‌ای است از او بپرس. این امر به دوستی نزدیک‌تر است» .(۱)

آنچه بر دوستی و محبت می‌افزاید آن است که دوست خود را به نامی که نزد او محبوب‌تر است صدا کنی تا این که در دل او محبوب و در نزد او نزدیک و مقرب باشی، از این رو پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله برای گرامیداشت اصحابش آنان را با کنیه خطاب و با نامی که نزد آن‌ها محبوب‌تر بود صدا می‌کرد. همان حضرت فرموده است: «سه چیز است که محبت انسان را نسبت به برادر مسلمانش صفا می‌دهد، این که با خوشرویی او را دیدار کند، هرگاه نزد او بنشیند جا برایش باز کند، و او را به نامی که نزد او محبوب‌تر است

۱- بحارالانوار، ۸۴/۱۶۶ و ۷۴/۱۶۶ .

(۹۸) رفاقت و دوستی

صـــدا کنـد». (۱)

دیل کارنگی در کتاب آیین دوست‌یابی گفته است: اگر می‌خواهی مردم تو را دوست بدارنـد این قاعده را رعایت کن: «به یاد داشته باش که نام انسان نزد او از هرچیزی زیباتر و محبوب‌تر است».

۹ ـ چشم‌پوشی از بدی

هر انسانی در زندگی در معرض خطا و اشتباه است، لغزش‌هایی از او صادر و خلاف‌هایی از او ظاهر می‌شود، زیرا کمال مطلق به خداوند و عصمت از خطا به بندگان برگزیده او اختصاص دارد و هیچ‌کس در این اختصاص با آن‌ها مشارکت ندارد و احدی را در این امر یارای منازعه با آن‌ها نیست. اما دیگر مردم مرتکب گناه و بدی می‌شوند و خطا و اشتباه از آن‌ها سرمی‌زند، بهترین آن‌ها کسی است که لغزش او کمتر و خطا و اشتباهش ساده‌ترباشد، همان‌کسانی که اشتباهات خود را می‌شمرند و لغزش‌های خود رامنحصرومحدودمی کنند.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «مسلمان آیینه برادر مسلمان خویش است، اگر از برادر دینی خود لغزشی دیدید با او ضدیت نکنید بلکه خود را به جای او قرار دهید و با نرمی و مدارا او را اندرز داده راهنمایی کنید» .(۱)

۱- اصول کافی، ۲/۶۴۳ .

برایت میسر است که این‌گونه موارد خود را به درجات برجسته رشد و کمال برسانی و در اوج نمونه‌ای عالی از اخلاق و رفتار قرارگیری بدین‌گونه که در برابر بدی او نیکی و در مقابل بدرفتاری و جفای او وفاکنی تا با این روش در زمره کسانی درآیی کـه خداونـد در توصیـف آن‌ها فرموده اسـت «وَ یَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَـةِالسَّیِّئَـةَ» .(۲)

امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «بیشترین چیزی که بنده را از درگاه خداوند دور می‌کند آن‌است‌که انسان به دیگری اظهار محبت و دوستی نماید و در همین حال

۱- بحارالانوار، ۱۰/۹۷ .

۲- ۲۲ / رعـــد: با نیکی بـــدی را دفع می‌کنند .

لغزش‌های او را ضبط کنـد تا روزی آن‌هـا را وسیله سرزنـش وی قـرار دهـد» .(۱)

چشم‌پوشی از گناه و فراموش کردن بـدی‌ها و به یـاد آوردن خـوبی‌ها و نیکی‌ها از فضیلت‌ها و صفـات پسنـدیـده‌ای است که اهل‌بیت علیهم‌السلام به آن‌ها اشـــاره کرده‌اند و آن‌هـــا را ستــوده‌انـد.

۱۰ـ شاد کردن دوستان

هر کسی در دنیا چیزی را که مایه شادمانی اوست دوست می‌دارد و با آنچه او را خوشحال می‌کند انس می‌گیرد و دلش را برای هر چیز لذت‌بخشی که مایه روشنی چشمش می‌شود بازمی‌کند و سینه‌اش را برای آن می‌گشاید.

انسان برحسب طبع خود افراد خوش اخلاق و شادی آفرین را که موجب فرح و

۱- اصـول کافی، ۲/۳۵۵ .

شادی‌او می‌شود دوست‌دارد و عمل نیک او را قدردانی می‌کند. ازاین رو پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام تشویق

کرده‌اند که هر دوستی بکوشد بر دوستش سرور و شادی وارد سازد تا محبت و دلبستگی او نسبت به وی فزونی یابد و این عمل را از برترین اعمال و محبوب‌ترین آن‌ها نزد خداوند شمرده‌اند .

پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «برترین اعمال آن است که دل برادر دینی خود را شاد و یا وام او را برآورده کنی» .(۱)

استاد دیل کارنگی درباره این موضوع عنوان «چگونه مردم به تو شاد می‌شوند» به بحث خاصی پرداخته و در آن روشن ساخته که گفتگو با مردم به آنچه آن‌ها را خوشحال می‌کند از مهمترین عوامل در به دست آوردن دوستان و تأثیر در آن‌هاست

۱- وسائل الشیعه اصول کافی، ۲/۳۵۵ .

(۱۰۲) رفاقت و دوستی

سپس بحث خود را با این جمله کوتاه پایان داده است که:

اگر می‌خواهی مردم تو را دوست بدارند از این قاعده پیروی کن:

«در آنچه شنونده‌ات را خوشحال می‌کند و از آن لذّت می‌برد سخن گوی» .

۱۱ ـ همدردی با دوست و برآوردن حاجت او

زندگانی دنیا همواره در معرض حوادث و دگرگونی‌ها می‌باشد و انسان هدف اصلی این رویدادها و تغییرهاست، چه بسیار ثروتمند که اموال خود را از دست داده فقیر می‌شوند و چه بسا مستمند که بی‌نیاز و ثروتمند می‌گردند، چه بسا مرد گمنام که زعیم و رهبر می‌شود و مردم و سران در برابر او تسلیم شده همه به فرمان او گردن می‌نهند و بسا بزرگ مرد که روزگار او را نگون‌بخت کرده خوار و زبون می‌شود و موقعیت خود را در میان مردم از دست می‌دهد. بنابراین گردش روزگار بر یک طریقه پایدار نیست و انسان بر یک وضع باقی نمی‌ماند، این سنت خداوند در این جهان است،

روش‌های تثبیت دوستی (۱۰۳)

«وَ لَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللّهِ تَبْدِیْلاً» .(۱)

بنابراین دوست راستین کسی است که در همه شرایط و احوال در کنار دوست خود بایستد و در شادی و غم با او سهیم بماند و در سختی و رفاه با او مشارکت داشته باشد و از همین راه دوست از غیر دوست مشخص و ممتاز و حقایق آشکار و مقاصد و نیّات آزموده می‌شود. از این رو امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «در سختی، دوستی آشکار می‌شود» .(۲)

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «هرگاه برادر مؤمن خود را در حاجتی که دارد کمک کنی نزد من محبوب‌تر از روزه رمضان و اعتکاف در آن است» .(۳)

۱- ۲۳ / فتح. هرگز در سنت الهی تغییری نخواهی یافت.

۲- الحکم، ۲/۷۸ و غرر ۱۲۵ .

۳- بحارالانوار، ۷۱/۲۸۵ .

(۱۰۴) رفاقت و دوستی

نیز: «سه چیز است که امت طاقت آن را ندارد: مواسات با برادر دینی در مال خود، انصاف با مردم هرچند به زیان خود باشد و یاد خدا در همه احوال» (۱) نیز: «خداوند در قرآن کریم فرموده است (اِنَّمَا المُومِنُونَ اِخْوَةٌ) (۲) آن‌ها حوایج یکدیگر را برآورده می‌کنند و من حوایج آن‌ها را در روز قیامت برآورده خواهم کرد» .(۳)

نیز: «هر کس برادر مسلمانش از او وام بخواهد و به او وام ندهد خداوند در روزی که به نیکوکاران پاداش می‌دهد بهشت را بر او

حـرام می گرداند» .(۴)

۱- مصادقهٔالاخوان ،/۳۸ .

۲- ۱۰/حجرات، مؤمنان‌برادریکدیگرند.

۳- بحارالانوار، ۷۴/۳۱۱ .

۴- ثواب‌الاعمال و عقاب الاعمال /۳۳۹ .

روش‌های تثبیت دوستی (۱۰۵)

۱۲ـ از خود گذشتگی

ایثار و از خود گذشـتگی مرتبه‌ای است که جز کسـانی که خداونـد دربـاره آنـان فرموده است: «الاّ الَّذینَ صَبَرُوا ما یُلَقّاها الاّ ذُوْحَظٍّ عَظِیْم» (۱) بدان نمی‌رسـند و این برترین مراتب برادری و عالی‌ترین درجات دوستی است و متأسـفانه انسان در این روزگار کسی را نمی‌یابد که به این اصل عمل کند و به این مرتبه دست یابد چه در این زمـان اندکند کسانــی که به حدیث نبوی مشهور عمل کنند که فرموده است: «هیچ یک از شما ایمان نمی‌آورد مگـر آن‌گاه که برای برادر مؤمنـش دوست بـدارد آنچه را بـرای خود دوست می‌دارد» .(۲) چه رسد به مرتبـه ایثار و از خود گذشتگــی که

۱- ۳۵ / فصّلـــــــــت .

۲- بحارالانوار، ۷۵/۱۲۷ ؛ احیاء علوم‌الدین، ۲/۱۴۲ .

(۱۰۶) رفاقت و دوستی

انسان برادر دینی‌اش را بر خودش مقدّم بدارد و مصلحت او را بر مصلحت خود و حاجت خــویش تـرجیـح دهـــد .

شاید جالب‌ترین صورت ایثار که تاریخ آن را نقل می کند چیزی است که غزالی در احیاءالعلوم ذکر کرده و گفته است:

امام علی‌بن ابی طالب علیه‌السلام با خوابیدن در بستر پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در شب هجرت آن حضرت از مکّه به مدینه جانش را فـدای پیـامبر صـلی‌الله‌علیه‌وآله ساخت و او را با خون خود حفظ کرد از این رو خداونـد به جبرئیل و میکائیل وحی فرمود که: من میان شما عقد برادری جاری کرده‌ام و عمر یکی از شما را طولانی‌تر از عمر دیگری قرارداده‌ام پس کدام یک از شما حیات خود را به دیگری ایثار می کند، آن‌ها هرکدام حیات خود را دوست داشـته و آن را اختیــار کردند. خداونــد به آن‌ها وحی فرمود: آیا شـما مانند علی‌بن‌ابی‌طالب

روش‌های تثبیت دوستی (۱۰۷)

نمی‌باشید که میان او و پیامبــرم محمّـد صـلی‌الله‌علیه‌وآله پیونـد برادری برقرار کردم درحالی که علــی در بستــر پیامبــر خوابیــد و جـانــش را فـدای او ساخــت و زنـدگی خــود را به او ایثــار کــرد، اکنــون بـه زمیــن فــرود آییــد و او را از دشـمنــانــش حفـظ کنیــد.

لـذا جبرئیــل بر بالای سـر و میکائیل در پایین پای او نشســته و می گفتند: آفرین بر مثل تو ای پســـر ابی‌طالب خداوند به وجود تو بر فرشـتگان مباهات می کند. سـپس خداوند این آیه را درباره علی علیه‌السـلام فرو فرسـتاد: «وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یَشْرِی نَفْسَهُ اِبْتِغاءَ مَرْضــاةِ اللّهِ رَؤُفٌ بِالْعِبــادِ». (۱)

روایت شده که پیامبر خدا صـلی‌الله‌علیه‌وآله اموال قبیله بنی‌نضـیر را پس از شـکست آن‌ها در جنگ میان مهاجران تقسیم فرمود و به انصار جز به سه نفر از آن‌ها که نیازمند بودند

۱- ۲۰۷ / بقره. برخی از مردم جان خود را در برابر خشنودی خدا می‌فروشند و خداوند نسبت به بندگانش مهربان است.

(۱۰۸) رفاقت و دوستی

چیزی نـدادوبه‌آنان‌فرمود:«اگرمی‌خواهیداموال‌وخانه‌هایتان‌رابامهاجرین‌قسـمت کنیـد و در ایـن غنـایم، بـا آن‌هـا شـریک باشـید واگرمایلیدخانه‌هاواموالتان از آن خودتـان باشـد از این غنایم‌بهره‌ای‌به‌شـمانمی‌رسد»،انصارعرض‌کردنـد: مـااموال و خانه‌هایمان را با مهـاجران قسـمت می‌کنیم و در این غنـایم آن‌هـا را بر خودمـان ترجیـح می‌دهیم و در آن بـا آن‌هـا شـریک نمی‌شویم، لـذا این قول خداونـد درباره آنها نازل شـد": وَ الَّذینَ تَبَوَّءُ الـدّارَ وَ الْایمانَ مِنْ قَبْلِهِمْ یُحِبُّونَ مَنْ هاجَرَ اِلَیْهِمْ وَ لا یَجِـدُونَ فِی صُدُورِهِمْ حاجَةً مِمّا اُوْتُوا وَ یُؤْثِرُونَ عَلی انْفُسِهِمْ وَ لَوْ کانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ». ("۱)

۱- ۹ / حشر. و کسانی که در دارالهجره و در خانه ایمان (سـرزمین مـدینه) پیش از مهاجران مسکن گزیدنـد آن‌ها کسـی را که به سویشان هجرت کرده دوست می‌دارند و در دل خود نیازی به آن چه به مهاجـران داده شده احسـاس نمی‌کنند و آن‌هـا را بر خود مقـدم می‌دارنـد هرچند سخت فقیر باشند.

روش‌های تثبیت دوستی (۱۰۹)

۱۳ـ اندرز

نصیحت و اندرز از بزرگ‌ترین لوازم محبت و مهمترین ارکان مودّت است و دوستی و برادری وقتی به کمال می‌رسد که نصیحت و ارشـاد پیشـرو و انگیزه آن باشـد و کسـی که نصـیحت گوی برادر دینی خویش نباشـد برادر نیست. از این رو هرگاه در برادر مؤمن خویش نارسایی یا عیبی یافتی باید بکوشـی با لطف و مدارا او را بر نقص خود راهنمایی و به عیب خویش آگاه سازی تا نقص خود را برطرف کنـد و عیب را از خود بزدایـد. در این صورت نسبت به او نیکی کرده‌ای و در برابر آن اسـتحقاق پاداش بزرگ از سوی خداوند و سپاس فراوان از سوی برادر دینی خودداری .

امـام صـادق علیه‌السلام فرموده است: «محبوب‌ترین دوستانم کسی است که عیب‌هایم را به مـن هدیـه کنـد» .(۱)

(۱۱۰) رفاقت و دوستی

امیـر مؤمنان علـی‌بن ابی طالب علیه‌السلام فرمـوده است: «کسـی را کـه از تـو نصیحت بخواهـد فریـب مـده» .(۲)

۱۴ـ دوست را از محبّت خود باخبر کردن

پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «هرگاه یکی از شما کسی را دوست بدارد او را از محبّـت خود باخبر کند» .(۳)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۲۸۲ .

۲- الحکم، ۲/۳۵۹ ؛ الغرر /۲۶۶ .

روش‌های تثبیت دوستی (۱۱۱)

نیز: «کسـی که از آبروی برادر مؤمنش دفاع کند این عمل او برایش حجابی میان وی و آتش خواهد بود و کسـی که نسبت به برادر مسلمانش در دل خود محبّتی احساس کند و او را از آن آگاه نسازد به او خیانت کرده است» .(۱)

۱۵ـ دعا برای دوست

دعای برادر مؤمن درباره برادرش مستجاب است زیرا دعای او برانگیخته از دلی صادق و راستین است و در آنچه درخواست می‌کند مخلص است و خداونـد وعـده کرده است دعای صادقان را اجابت کنـد و آرزوی مخلصان را تحقّق دهـد و خداونـد هرگز از وعده خود تخلّف نمی‌کنـد، از این رو پیـامبر خـدا صـلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «دعای انسان درباره بـرادر مؤمنش به اجابـت می‌رسـد

درحالـی که ممکـن است همان دعا درباره خودش به‌اجابت نرسد» .(۲)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۸۲، (مضمون) و ۷۱/۱۷۹؛ احیاء علوم‌الدین، ۲/۱۲۵ .

۲- مکارم الاخلاق، /۴۷۰ .

۳- احیاء علوم الدین، ۲/۱۳۰ .

(۱۱۲) رفاقت و دوستی

نیـز: «دعای انسـان دربـاره بـرادر مؤمنـش در غیـاب او رد نمـی‌شـود» .(۱)

هنگامی که دعاکننده برای برادر مؤمنش دعا می‌کند رحمت و برکت الهی به قدری که مایه روشنی چشم اوست بر او نازل می‌شود و خداونـد کرم و تفضّل خود را شامـل حـالش می‌سازد آنچه را برای برادر مؤمن خود خواسته است به او عطا می‌کنـد، چنـان‌که پیـامبـر خـدا صـلی‌الله‌علیه‌وآله فرمـوده است: «هنگامی که انسان برای برادر مؤمنش در غیاب او دعا می‌کنـد فـرشـته می‌گویـد: و همـانند آن برای توست» .(۲)

امام‌صادق علیه‌السلام فرموده‌است: «دعای مسلمان برای برادر مؤمنش در غیاب او روزی

۱- وسـائـل الشیعـه، ۷/۱۰۹؛ احیـاء علـوم الدیـن، ۲/۱۳۰ .

۲- ثواب الاعمال و عقاب الاعمال /۱۸۴؛ وسائل الشیعه، ۷/۱۰۹ .

روش‌های تثبیت دوستی (۱۱۳)

را به سوی دعاکننده جلب می‌کند و بلا را از او برمی‌گرداند و فرشتگان به او می‌گویند: برای تو دو برابر آن است». (۱)

۱۶ـ نیکی در برابر بدی

نیکی در برابر بدی صـفتی است برجسته که از بزرگ‌ترین موهبت‌های الهی و عالی‌ترین ملکات انسانی به شمار می‌آید و تنها طبقه عالی جامعه که نفسشان تزکیه شده و دل‌هایشان پاکیزه و وجدانشان پاك و درونشان به صـلاح آراسته است از این صفت ارزشمند انسانی برخوردارند و تأثیر آن در نفوس مردم بسیار زیاد و غیرقابل انکار است. این صـفت والا از مهم‌ترین ارکان دوستی و برادری و مؤثّرترین عامل انس و آشـنایی و بزرگ‌ترین انگیزه محبّت و نزدیکی مردم به یکدیگر است. چه احسان در انسـان مؤثّـر است و باعـث تملّك قلـب اوسـت از ایـن رو خداونـد بـه ایـن امر دستـور داده و مردم را بدان دعوت و تشویق کرده اسـت.

۱- اصول کافی، ۲/۵۰۷ .

(۱۱۴) رفاقت و دوستی

خداوند فرموده است: «انَّ اللّه یَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْاِحْسانِ» .(۱)

نیز: «اِنَّ اللّه مَـعَ الَّذیـنَ اتَّقَـوْا وَ الَّذینَ هُمْ مُحْسِنُونَ» .(۲)

نیـز: «وَ اللّه یُحِـبُّ الْمُحْسِنیـنَ» .(۳)

پیامبر خـدا صـلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: «دل‌ها بر محبّت کسانی که به آن‌ها نیکی می‌کنند و بر دشـمنی کسانی که به‌آن‌ها بدی می‌کنند سرشته‌شده‌است» .(۴)

۱- ۹۰ / نحل. خـداوند به عـدل و احسان... فرمان می‌دهد.

۲- ۱۲۸ / نحـل. خداوند با کسانـی است که تقـوا پیشه می‌کنند و کسانی که نیکوکارند.

۳- ۱۳۴ / آل‌عمران. و خداوند نیکوکاران را دوست می‌دارد .

۴- مصـادقـهٔ الاخـوان، ۵۵؛ تحف العقول، /۲۶ .

روش‌های تثبیت دوستی (۱۱۵)

امیرمؤمنان صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «به هر کس که خواهی نیکی کن تا فرمانروای او شوی» .(۱)

چون نیکی به کسی که به تو بدی کرده عالی‌ترین مرتبه و بزرگ‌ترین منزلت است و بیشترین‌تأثیر را در اصلاح نفوس دارد. قرآن کریم ما را بدان ارشاد کرده و در توصیف مؤمنان فرموده است: «وَ یَدْرَؤُنَ بِالْحَسَنَةِ السَّیِّئَةِ» (۲) و نیز: «ادْفَعْ بِالَّتی هِیَ احْسَنُ فَاذَاالَّذی بَیْنَکَ وَ بَیْنَهُ عَداوَةٌکَأَنَّهُ وَلِیٌّ حَمیمٌ». (۳)

از سوی پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیت علیهم‌السلام دستورهای بسیاری وارد شده که مردم را

۱- بحارالانوار، ۷۴/۴۱۱ .

۲- ۲۲ / رعد:... و با نیکی بدی را از میان می‌برند.

۳- ۳۴ / فصلت. بدی را با نیکی دفع کن تا دشمنان سرسخت همچون دوستان گرم و صمیمی شوند.

(۱۱۶) رفاقت و دوستی

تشویق می‌کند بر این که در برابر بدی نیکی کنند و سیّئات را با حسنات دفع‌کننده به ویژه با دوستان چنین باشند تا با خوشبختی و شادکامی زندگی را به‌سر برند.

۱۷ـ خوب گوش دادن به سخن دوست

هنگامی که دوستت با تو سخن می‌گوید آنچه وفاداری و ادب بر تو واجب می‌کند آن است که روی خود را متوجه او کنی و به سخنان او گوش دهی و رشته سخنان او را پاره نکنی و در طول گفتار او دل به چیزی مشغول نگردانی، چه این امور به دوستی آسیب‌می‌زند و صفای‌محبت‌راتیره‌می‌سازد.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیت علیهم‌السلام خوب گوش دادن به گفتار کسی را که با تو سخن می‌گوید نشانه مروّت و جوانمردی انسان شمرده‌اند، چنان که پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «از مروّت و جوانمردی است که انسان به هنگامی که دوستش با او سخن

روش‌های تثبیت دوستی (۱۱۷)

می‌گوید به‌گفتارش گوش‌دهد و ازخوبی همراهی دوست‌است‌که وقتی‌بندکفش دوستش پاره شود به خاطر او بایستد».

همچنین پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیت علیهم‌السلام گوش ندادن به سخنان گوینده را تا آن‌گاه که به پایان رسد از دلایل نادانی و روش نادان‌ها شمرده‌اند، امام صادق علیه‌السلام فرمود است: «از خوبی‌های نادان‌هاست که پیش از آن که بشنوند پاسخ می‌گویند و پیش از آن که بفهمند مخالفت می‌کنند و به چیزی که در آن آگاهی ندارند داوری می‌کنند».(۱)

دیل کارنگی درباره خوب گوش دادن و تأثیر فوق‌العاده آن در کسب قلوب و جذب نفوس سخن گفته و گفتار خود را به این جمله کوتاه پایان داده است که: اگر

۱- بحارالانوار، ۲/۶۲ .

(۱۱۸) رفاقت و دوستی

می‌خواهی مردم تو را دوست بدارند از این قاعده پیروی کن:

«شنونده خوبی باش و گوینده را تشویق کن که از خودش سخن گوید» .

همچنین می‌گوید: اگر می‌خواهی مردم از گرد تو پراکنده شوند و هنگامی که اجتماع آن‌ها را ترک کردی تو را مسخره کنند چنین باش :

«به کسی فرصت سخن گفتن مده... و پیوسته از خودت سخن گوی و هرگاه ضمن آن که دیگری سخن می گوید اندیشه‌ای به ذهنت خطور کرد منتظر مباش تا او گفتارش را تمام کند چه او مانند تو تیزهوش و با ادب نیست پس چرا وقت خود را با شنیدن گفتار یاوه‌اش ضایع کنی... بلکه در میان‌سخنانش بر او وارد ودرنیمه گفتارش بااوروبروشو».

سپس‌می گوید: «برای آن که گوینده برجسته‌ای بشوی نخست شنونده خوبی باش».

۱۸ـ اطعـــام دوستـان

همه ما درک می کنیم که اجتماع دوستان در یک خانه و بر سر یک سفره بودن در

روش‌های تثبیت دوستی (۱۱۹)

برانگیختن روح دوستی و نزدیکی میان آن‌ها از چه اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. اینان از چنین مجالسی برنمی گردند جز این که در بازگشت دل‌هایشان از محبت لبریز و نفوسشان سرشار از مودّت نسبت به یکدیگر است و همگی شکرگزار و ثناگوی دوستی هستند که آن‌ها را مورد لطف قرارداده و مشمول فضل و احسان خود ساخته است و در نتیجه بر محبت و مودت خویش نسبت به او می‌افزایند .

از این رو روایات بسیاری از اهل‌بیت علیهم‌السلام در تشویق و ترغیب بر اطعام دوستان وارد شده است تا منافع بسیار آن در دنیا و پاداش بزرگ آن در آخرت عاید آنان گردد.

امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: اگر یک صاع (سه کیلوگرم) طعام فراهم سازم و برادران دینی خود را بر گرد آن جمع کنم نزد من محبوب‌تر است از این که بنده‌ای آزاد کنم» .(۱)

(۱۲۰) رفاقت و دوستی

از ابی‌بصیر نقل شده که گفته است: سخن از اصحاب ما (برادران مذهبی) به میان آمد، گفتم: من ناهار و شام نمی‌خورم مگر آن که دو یا سه تن یا کمتر یا بیشتر از برادران در کنارم باشند. ابی عبداللّه علیه‌السلام فرمود: «احسان آن‌ها بر تو بزرگ‌تر از احسان تو بر آن‌هاست». عرض کردم: فدایت شوم، این چگونه است و حال آن که من به آن‌ها طعام می‌خورانم و مالم را برای آن‌ها خرج می‌کنم و خانواده و خدمتکارانم به آن‌ها خدمت می کنند؟، فرمود: «وقتی آن‌ها بر تو داخل می‌شوند رزق فراوانی را بر تو وارد می کنند و زمانی که خارج می‌شوند با مغفرت و آمرزش الهی بیرون می‌روند» .(۱)

۱- بحار الانوار، ۷۱/۳۶۶ .

روش‌های تثبیت دوستی (۱۲۱)

به اسحاق فرمود: آیا برادران دینی تو به خانه‌ات وارد می‌شوند و از طعامت می‌خورند و از آشامیدنی‌هایت می‌نوشند و پا بر فرش تو می‌نهند؟ عرض کردم: آری، فرمود: «بدان آن‌ها از خانه‌ات بیرون نمی‌روند جز این که بر تو فضیلت دارند». اسحاق گفت: ای آقای من، آن‌ها به خانه‌ام وارد می‌شوند و طعامم را می‌خورند و بر روی فرش من می‌نشینند با این همه از خانه‌ام بیرون می‌روند در حالی که بر من فضیلت دارند؟ فرمود: «آری آنان روزی خود را خورده‌اند و گناهان تو و عائله‌ات را از خانه بیرون برده‌اند».

۱۹ ـ رعایت صفا و محبت با دوستان

«وَ لا تَسْتَوِی الْحَسَنَهُ وَ لَا السَّیِّئَهُ ادْفَعْ بِالَّتی هِیَ اَحْسَنُ فَاِذَا الَّذی بَیْنَکَ وَ بَیْنَهُ عَداوَهٌ کَاَنَّهُ وَلِیٌّ حَمیمٌ :(۲) هرگز نیکی و بدی یکسان نیست ، بدی‌را با نیکی دفع کن ، تا

۱- بحارالانوار، ۷۱/۳۷۵ .

۲- ۳۴ / فصّلت .

(۱۲۲) رفاقت و دوستی

دشمنان سرسخت همچون دوستان گرم و صمیمی شوند» .

« وَلِیّ » در این جا به معنی دوست و « حَمیمٌ » در اصل به معنی آب داغ و سوزان اسـت و اگر به عـرق بـدن حمیم گفته می‌شـود بـه خـاطر گرمـی آن است و حمـام را نیز به همین مناسبت حمـام می گوینـد ، به دوسـتـان پرمحبت و گـرم و داغ نیـز « حمیم » گفتـه می‌شـود و منظـور در آیـه همیـن اسـت .

بعد از بیان دعوت به‌سوی خداوند و اوصاف داعیان الی اللّه ، این آیه روش دعوت را شـرح داده اسـت (وَ لا تَسْتَـوِی الْحَسَنَـةُ وَ لاَ السَّیِّئَةُ).

در حالی که مخالفان حق سلاحی جز بدگویی و افتراء و سخریه و استهزاء و انواع فشارها و ستم‌ها ندارند ، باید سلاح شما پاکی و تقوا و سخن حق و نرمش و محبت باشد .

روش‌های تثبیت دوستی (۱۲۳)

گرچه «حَسَـنَهٔ» و «سَیِّئَهٔ» مفهوم وسیعی دارد ، تمام نیکی‌ها و خوبی‌ها و خیرات و برکات در مفهوم حسنه جمع است ، همان‌گونه که هر گونه انحراف و زشتی و عذاب در مفهوم سیّئهٔ خلاصه شده است ، ولی در آیه مورد بحث آن شاخه‌ای از « حَسَـنَهٔ » و «سَیِّئَهٔ» که مربوط به‌روش‌های تبلیغی‌است منظورمی‌باشد .

درپایـان‌آیه به‌فلسـفه عمیق این برنـامه در یـک جمله کوتـاه اشـاره کرده ، می‌فرمایـد : نتیجه این کار آن خواهـد شـد که « دشـمنان سرسـخت همچون دوستان گرم و صمیمی شونـد » (فَإِذَا الَّذی بَیْنَکَ وَ بَیْنَهُ عَـداوَةٌ کَاَنَّـهُ وَلِیٌّ حَمیمٌ) .

آن‌چه را قرآن در این آیه بیان کرده و در آیه ۹۶ سوره مؤمنون نیز به‌شکل دیگری آمده(اِدْفَعْ بِالَّتی هِیَ اَحْسَنُ السَّیِّئَةَ) از مهم‌ترین و ظریف‌ترین و پربارترین روش‌های تبلیغ ، مخصوصا در برابر دشـمنان نادان و لجوج است و آخرین تحقیقات روانشنـاسـان نیـز بـه آن منتهـی شـده اسـت .

زیرا هر کس بدی کند ، انتظار مقابله به مثل را دارد ، مخصوصا افراد بد چون

(۱۲۴) رفاقت و دوستی

خودشان از این قماشند و گاه یک بدی را چند برابر پاسخ می گویند ، هنگامی که ببینند که طرف مقابل نه تنها بـدی را به بدی پـاسخ نمـی‌دهد ، بلکـه با خوبی و نیکی به مقابله برمی‌خیزد ، این‌جا است که طوفانی در وجودشان برپا می‌شود ، وجـدانشـان تحت فشـار شدیـدی قـرار می گیـرد و بیـدار می گردد ، انقلابی در درون جانشـان صـورت می گیـرد ، شـرمنـده می‌شونـد ، احسـاس حقـارت می کننـد و برای طـرف مقـابل عظمـت قـائـل می‌شونـد .

این‌جا است که کینه‌ها و عداوت‌ها با طوفانی از درون جان برخاسته و جای آن را محبت و صمیمیت می گیرد .

بـدیهی است این یـک قـانون غالبـی است نه دایمی ، زیرا همیشه اقلیتی هستند که از این روش سـوء استفـاده می کننـد و تا زیر ضربـات خردکننـده شـلاق مجازات قـرار نگیرنـد ، آدم نمی‌شـونـد و دسـت از اعمال زشـت خود برنمـی‌دارنـد .

روش‌های تثبیت دوستی (۱۲۵)

البته حساب این گروه جدا است و بایـد در برابر آن‌ها از شدت عمل استفاده کرد ، ولی نباید فراموش کرد که این دسته همیشه در اقلیت هستند ، قانونی که حاکم بر اکثریت است ، همـان قانون « دفع سیئه بـا حسنـه » اسـت .

و لـذا ملاحظه می کنیم که پیغمبر گرامی اسـلام صـلی‌الله‌علیه‌وآله و پیشوایـان معصوم علیهم‌السـلام همیشه از این روش عالی قرآنی

بهره می گرفتند ، فی المثل به هنگام فتح مکه که نه تنها دشمنان ، بلکه دوستان انتظار انتقام‌جویی شدید مسلمین و به راه انداختن حمام خون در آن سرزمین کفر و شرک و نفاق و کانون دشمنان سنگ‌دل و بی‌رحم داشتند و حتی بعضی از پرچم‌داران سپاه اسلام در آن روز رو به سوی ابوسفیان کرده و شعار «اَلْیَوْمُ یَوْمُ الْمَلْحَمَةِ، اَلْیَوْمُ تُسْبَی‌الْحُرْمَةُ، اَلْیَوْمُ اَذَلَّ اللّهُ قُرَیْشا : امروز ، روز انتقام ، روز از بین رفتن احترام نفوس و اموال دشمنان و روز ذلت و خواری قریش است » سر دادند ، پیغمبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله با جمله « اِذْهَبُوا فَاَنْتُمُ الطُّلَقاءُ : بروید و همه آزادید »

همه را مشمول عفو خود قرار داد ، رو به سوی ابوسفیان فرمود و شعار انتقام‌جویانه را به این شعار محبت‌آمیز تبدیل فرمود : « اَلْیَوْمُ یَوْمُ الْمَرْحَمَةُ اَلْیَوْمُ اَعَزَّ اللّهُ قُرَیْشا : امروز ، روز رحمت است ، امروز روز عزت قریش است » . (۱)

همین عمل چنان طوفانی در سرزمین دل‌های مکیان مشرک بر پا کرد که به گفته قرآن : « یَدْخُلُونَ فی دینِ اللّهِ اَفْواجا : فوج ، فوج مسلمان شدند و آیین اسلام را با جان و دل پذیرا گشتند» (۲ / نصر) .

ولی با تمام این احوال به طوری که در تواریخ اسلام آمده است پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله چند نفر را نام برد و از عفو عمومی مستثنی کرد ، چراکه افرادی خطرناک و غیر قابل بخشش بودند ، اما بقیه را جز این چند نفر مشمول عفو عمومی ساخت و در ضمن، این جمله

۱- « بحار الانوار » ، جلد ۲۱ ، صفحه ۱۰۹ .

پرمعنی را بیان کرد : « من درباره شما همان می گویم که یوسف درباره برادران خود که بر او ستم کرده بودند ، گفت : لا تَثْریبَ عَلَیْکُمُ اَلْیَوْمَ یَغْفِرُ اللّهُ لَکُمْ وَ هُوَ اَرْحَمُ الرّاحِمینَ: امروز ملامتی بر شما نیست ، خدا شما را ببخشد که او ارحم‌الراحمین است » (۱).

طبقه‌بندی دوستان

مردم از حیث آغاز و پایان با همدیگر برابر و همچون دندانه‌های شانه‌اند همه از آدم علیه‌السلام و آدم‌از خاک آفریده شده است. لیکن‌از نظر مواهب و ویژگی‌ها و ملکات درجات و طبقات آن‌ها مختلف است.

دسته‌ای از عالمان و حکیمان و پرهیزگارانند که بالاترین طبقاتند.

دسته دیگر نادانان و فاسقان و اشرارند که در پایین‌ترین طبقات جای دارند.

۱- « بحار الانوار » ، جلد ۲۱ ، صفحه ۱۳۲ .

میان این دو طبقه درجات متعدد و مراتب بسیاری است.

قرآن کریم بر این تفاوت و اختلاف تصریح فرموده است: «یَرْفَعِ اللّهُ‌الَّذینَ آمَنُوا مِنْکُمْ وَ الَّذینَ اُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجاتٍ». (۱)

نیز: «اُنْظُرْ کَیْفَ‌فَضَّلْنا بَعْضَهُمْ عَلی‌بَعْضٍ وَ لَلاخِرَةُاَکْبَرُ دَرَجاتٍ وَاَکْبَرُتَفْضیلاً» .(۲)

نیز: «أمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقینَ کالْفُجّارِ» .(۳)

نیز: «هَلْ یَسْتَوِی الَّذینَ یَعْلَمُونَ وَ الَّذینَ لا یَعْلَمُونَ». (۴)

۱۱-۱/مجادله:...خداوندآن‌هاراکه‌ایمان‌آورده‌اندوکسانی‌راکه‌ازعلم‌بهره‌دارنددرجات‌بزرگی‌می‌بخشد.

۲- اصول کافی، ۲/۶۶۰ ؛ بحارالانوار، ۷۵/۷۵ .

۳- ۲۸ / ص. یا پرهیزگاران را همچون فاجران قرار می‌دهیم .

۴- ۹ / زمـر. بگـو آیـا کسـانـی کـه می‌داننـد با کسـانی که نمی‌داننـد یکسـانند؟

طبقه‌بندی دوستان (۱۲۹)

نیز: «أَفَمَنْ کانَ مُؤْمِنا کَمَنْ کانَ فاسِقا لا یَسْتَوُونَ» .(۱)

اکنون درباره آنچه در برابر دوستان بر انسـان واجب است گمـان تـو چیست ؟

آیـا به طور برابر بـا آن‌ها رفتار کنـد یا اختلاف را در نظر گیرد. اگر به طور برابر رفتار کنـد بی‌شک حقّ بلنـدپایه را انکار کرده یابه فرومـایه چیزی را کـه استحقاق نـدارد بخشیـده است و اگر اختـلاف را در نظر گیـرد کینه‌هـایی بر ضـد خـود در دل یـاران و دوستانــش برانگیخته است. بنابرایـن برای اصلاح این امـر راه حل صحیـح و رأی درست‌چیست ؟

۱- ۱۸ / سجده. آیا کسی که با ایمان باشد همچون کسی است که فاسق باشد؟ نه هرگز این دو برابر نیستند.

(۱۳۰) رفاقت و دوستی

بی شـک رأی درست آن است که میـان دوسـتان از حیث محبت قلبی تفـاوت قایل شود، چه این تفاوت برحسب صـفات محبوب و ویژگی‌هـا و خصایص او امری اجتنــاب‌ناپــذیــر است. همچنیــن از حیث ارزش و بــزرگواری و احتــرام شخصــی بایـد اختــلاف میان آن‌ها را در نظر گرفت و هرکدام را در حد استحقاقی که دارد مــورد اکـرام و احترام قرار داد.

آری اگر دوسـتان همه در یک جا گرد هم آمده باشـند شایسته است در حفظ مظاهر دوستی و روکردن و خوشآمدگویی به آن‌ها و سخن گفتن با آنان و شنیدن گفتارشان و امثال این‌ها که از لوازم دوستی و حقوق برادری است میان آن‌ها تساوی را برقرار کرد. اما اگر با هر یک از دوستان به‌طور جداگانه دیدار کند باید آنچه را در خور است بی‌کم و کاست رعایت و حقّ او را ادا کند.

امام صادق علیه‌السـلام در این حدیث به همین نکته دقیق اشاره کرده و فرموده است: «هرگاه افراد حاضـر سه تن از مؤمنان باشند دو نفر از آن‌ها به سخنگویی درگوشی

طبقه‌بندی دوستان (۱۳۱)

نپـردازند چه این امر دوسـت آن دو را غمگیـن می‌سازد» .(۱)

نیز فرموده است: «پیـامبر خـدا صـلی‌الله‌علیه‌وآله نگاه‌هـای خـود را میـان اصـحابش تقسـیم می‌فرمـود، و بـه ایـن و آن به تســاوی نظـر می کــرد» .(۲)

رفیــق‌شنـــاسی از دیــدگـــاه روایــات

۱. عن موسـی بن جعفر عن آبائه علیه‌السـلام قال: قالَ رسول اللّه صلی‌الله‌علیه‌وآله : «اذا أَحَبَّ أَحَدُکُمْ أخاهُ فلْیسألَهُ عَنْ اسم أبیهِ و عَنْ قَبیلَتِهِ وَ عَشیرَتِه فانّهُ مِن الحَقِّ الواجِبِ و صدق الاخاءِ أنْ

۱- اصــول کــافــی، ۲/۶۶۰ .

۲- اصــول کــافـی، ۲/۶۷۱ .

(۱۳۲) رفاقت و دوستی

یسألَهُ عَنْ ذلِکَ وَ الاّ فانَّها مَعْرِفَةٌ حَمْقاءُ».(۱)

امام‌موسی‌بن‌جعفر علیه‌السلام ازجدش رسول‌اللّه صلی‌الله‌علیه‌وآله نقل می کند:

هرگـاه یکی‌ازشـما برادرش را دوست داشـته باشـد، بایـد از نام پـدر و قبیله و عشـیره او سؤال کنـد، زیرا این حقوق واجب به شـمار می‌رود.

اخوّت حقیقی آن است که از برادرش این سؤال را بکند، و گرنه شناختی احمقانه خواهد بود.

۲. قال النبی صلی‌الله‌علیه‌وآله : «أكْثِروا مِنَ الاخوانِ فانَّ ربَّكمْ حیِیٌّ كریمٌ یستحْیِی أن یُعَذّب عبْدَهُ بین اخوانِهِ یَوْمَ القیمَةِ».

پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمودند: دوست بسیار گیرید، زیرا خدای شما با حیا و بخشنده است و شرم دارد که روز رستاخیز، بنده خود را در میان برادرانش عذاب کند.

۳. قال رسول اللّه صلی‌الله‌علیه‌وآله : «انَّ اللّه تَعالی یحِبُّ الْمداوَمَهَ عَلَی الاخاءِ القدیم فَدومُوا» .(۲)

۱- بحارالانوار، ح ۷۴، ص ۱۷۹.

۲- نهج الفصاحه، ص ۸۴ .

رفیق‌شناسی از دیدگاه روایات (۱۳۳)

خداوند ادامه دوستی دیرینه را دوست دارد، بنابراین دوستی دیرینه را ادامه دهید.

۴. قال الامام علی علیه‌السلام «یَا بُنَیَّ اجْعَلْ نَفْسک مِیزانا فِیما بَیْنَك وَ بَیْنَ غَیْرِك، فَاَحْبِبْ لِغَیْرِكَ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ، و اَكْرَهْ لَهُ ما تَكْرَهُ لَهَا. وَ لا تَظْلِمْ كَمَا لا تُحِبُّ اَنْ تُظلَم وَ اَحْسِنْ كَمَا اَن یُحْسَنَ اِلَیْكَ. وَاسْتَقْبِحْ مِن نَّفْسِكَ ما تسْتَقْبِحُ مِنْ غَیْرِكَ. وَ ارْضَ مِنَ النَّاسِ بِمَا تَرْضاهُ لَهُمْ مِّن نَّفْسِكَ. وَ لا تَقُلْ ما لا تَعْلَمُ وَ ان قَلَّ ما وَ لا تَقُلْ تَرْضاهُ لَهُمْ مِّن نَّفْسِكَ. وَ لا تَقُلْ ما لا تَعْلَمُ وَ ان قَلَّ ما وَ لا تَقُلْ ما لا تُحِبُّ اَن یُقالَ لَك. وَ اَعْلَمْ اَنَّ الْاِعجابَ ضِدُّ الصَّرابِ و ءَافَهُ الالباب. فَاسْعَ فِی كَدْحِكَ وَ لا تَكُنْ خازنا لِغَیْرِكَ، وَ اذا اَتَتْ هُدِیتَ لِقَصْدِكَ فَكُنْ اَخْشَعَ ما تَكوُنُ لِرَبِّكَ.»

ای فرزند عزیزم، در روابط خود با دیگران، نفس خویش را میزان قرارده، هرآنچه را

(۱۳۴) رفاقت و دوستی

که برای خود می‌پسندی، برای دیگران نیز بپسند و آن چه را که بر خویش نمی‌پسندی، بر دیگران نیز مپسند. چنان که دوست نداری ستم بینی، خود نیز ستم مکن، و همان‌گونه که از دیگران نیکی را انتظار داری، خود نیز در حق آنان نیکی کن. هرکاری را که از دیگران زشت می‌شماری، ارتکابش را برای خود نیز زشت بدان. از خدمت دیگران به مقداری خشنود باش که خود با ارائه آن خشنودی و درنهایت آن چه نمی‌دانی مگو، هرچند دانسته‌هایت اندک باشد و آنچه را که دوست نداری درباره‌ات بگویند، تو نیز درباره دیگران مگو.

و نیز بدان که خود بزرگ بینی خلاف منطق و آفت اندیشه است.

پس برای زندگی خویش بکوش و خزانه‌دار دیگران مباش و آنگاه که در راستا تعادل حرکت می کنی، در برابر پروردگارت بیشتر و بیشتر خاشع باش. (۱)

۱- نهج الفصاحه، فیض الاسلام، ج ۵ .

رفیق‌شناسی از دیدگاه روایات (۱۳۵)

۵. «وَ قالَ عِنْدَهُ رَجُلٌ: اِنَّ الْمَعْرُوفَ اذا اُسْدِیَ اِلی غَیْرِ اَهْلِهِ ضاعَ فَقالَ الحسینُ علیه‌السلام لَیْسَ كَذلِكَ، وَ لكِنْ تكونُ الضیعُهُ مِثْلُ المطر تصیبُ البِرَّ و الفاجِرَ» (۱)

مردی در خدمت امام حسین علیه‌السلام گفت: محبت و احسان به نا اهل به هدر می‌رود و حضرت فرمودند: چنین نیست. نیکی همانند باران است که بر نیک و بد می‌بارد .

۶. «قال الباقر علیه‌السلام صحبهُ عشرین سنهٔ قرابهٌ

رفاقت بیست ساله خویشاوندی است».

۷. «عـن ابـی عبـدالله علیه‌السلام قال: ما صافَـحَ رسـول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله رَجُلًا قَـطّ فَنَزَعَ یَـدَهُ حَتّـی یَکَـونَ هُـو الَّذِی ینْزَعُ یَدَهُ مِنْهُ (۲)

۱- تحف العقول، ص ۲۷۹ .

(۱۳۶) رفاقت و دوستی

از امام صادق علیه‌السلام نقل شده است: پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله هرگز با مردی مصافحه نکرد که دستش را از دست او بردارد تا آن مرد دستش را از دست رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله برمی‌داشت».

۸. «... عن ابی عبـدالله علیه‌السلام قالَ: قالَ أمِیـرُ المؤمنین علیه‌السلام : الْمُؤْمِـنُ مَأْلُوفٌ وَ لا خَیـر فِیمَـنْ و لا یُـؤلَـفُ (۱)

از امام صادق علیه‌السـلام نقل شده است که فرمود: امیر المؤمنین علیه‌السلام فرموده است: مؤمن مورد انس قرار می گیرد. کسـی که نــه انس بگیرد و نه دیگـران با او انس داشته باشند خیری در او نیست».

۹. «عن ابی عبدالله علیه‌السلام قال: أحبَ‌اخْوانِی الَیَّ مَن أَهْدی اِلَیَّ عُیُوبِی (۲)

۱- مشکوهٔ الانوار، ص ۲۰۱ .

۲- بحار الانوار، ج ۷، ص ۳۸۱ .

رفیق‌شناسی از دیدگاه روایات (۱۳۷)

از امـام صـادق علیه‌السلام نقـل شـده کـه فـرمـود: محبوب‌ترین برادران من در نظرم کسی است که عیوب مـرا بـه مـن بگـوید».

۱۰. «یا بُنی اذا زُرْتَ فَزُرِ الاَخْیارَ و لا تَزرِ الفُجّارَ فَإنَّهُمْ صَخْرةٌ لا یَتَفَجَّرُ ماؤُها وَ شَجَرةٌ لا یَخْضَرُّ وَرَقُها وَ أرضٌ لا یَظْهَـرُ عُشبُها (۱)

پسـرم اگر خواستی با کسی دیدار کنی به دیدار خوبان برو و هیچ‌گاه به دیدار بدکاران نرو، زیرا آنان همانند تخته سنگی هستند که هرگز از آن آبی جاری نمی‌شود و درختـی که بـرگش سبـز نمی گـردد و زمینـی کـه گیـاهش آشکار نمی‌شود.»

۱۱. «قـالَ الامـامُ الجـوادُ علیه‌السلام : ملاقـاتُ الاخـوانِ نَشْـرَةٌ و تَلقیـحٌ لِلْعقـلِ وَ اِنْ کـانَ نـزرا قلیـلًا (۲)

ملاقـات و دیـدار بـرادران سبـب توسعه و باروری عقـل است اگر چه کم و

۱- روضهٔ المتقین، ج ۱۲، ص ۱۳ .

۲- بحارالانوار، ج ۷۵، ص ۳۰۲ .

۳- مسند امام جواد علیه‌السلام ، ص ۲۴۲ .

(۱۳۸) رفاقت و دوستی

اندک باشـد.»

۱۲. «خَیْـرُ أِخْـوانُـکَ مَـنْ نَسِـیَ ذَنْبَـکَ و ذَکَّـرَ اِحْسـانَـکَ اِلَیْـهِ (۱)

بهتـرین بـرادران تـو کسـی است که اشتباهت را نادیده و احسانت را متذکر و یادآور شود.»

دوستـــی‌هــای ممنـــــوع

دوستی با کافران یا اهل‌ذمه

از امـام صـادق علیه‌السـلام طبق سـند معتبری منقول است: سـزاوارنیست که مؤمن با کافر اهل ذمه شـریک شـده یا امانتـی را به وی بسپـارد تا برایش چیـزی را خریـداری کننـد. و همچنیـن از امـام کاظـم علیه‌السـلام نقـل شـده اسـت کـه مسلمـان نبایـد با کافر در

۱- بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۳۷۹.

دوستی‌های ممنوع (۱۳۹)

یک کاسه چیزی بخورد و یا با او در یک جا بنشیند و یا با او مصاحبت کند.

دوستی با فاسق

فاسق کسی است که از راه راست منحرف گشته و به احکام الهی بی‌تفاوت است و کسی است که احکام و دستورات الهی را نادیده گرفته یعنی شخصی پست و فرومایه، او تنها به دنبال منافع خویش بوده و اگر نفعی از کسی به او برسد دوستی می‌کند و اگر شخص ثالثی منفعتش بیشتر از آن باشد دوستی قبلی را فدای آن می‌کند، دوستی با این‌گونه افراد مایه بدبختی انسان و باعث متزلزل شدن زندگی افراد بوده و فاسق کسی است که با بی‌شرمی به هر کار زشت و پستی تن دهد تا هوس‌های حیوانی خویش را اشباع نماید و از هواپرستی ترس ندارد دوست دارد افراد پاک را مانند خود جلوه دهد و خصوصیات خویش را به آنها نسبت دهد فاسق یاوه‌گو و بی‌نزاکت بوده و فحاش و بدزبان‌استبا این خصوصیات او هم به خودش ضربه می‌زند و به هرکسی که دوست

(۱۴۰) رفاقت و دوستی

یا آشنای او است ضربه خواهد زد و انسان باید از دوستی با این‌گونه افراد خودداری نماید. حضرت رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله مبارزه با این‌گونه افراد را مثل جهاد قلمداد نموده‌ومی‌فرماید:

«الجهادُ أرْبَعٌ: الامْرُ بالْمَعْرُوف وَ النَّهْیُ عَنِ الْمُنْکَرِ وَ الصِّدقُ فی مَواطِنَ الصَّبْرِ وَ شَنَـآن الفاسـق (۱)

جهاد چهار قسم است : امر به معروف و نهی از منکر و راستی در موقع صبر و تنفر از فاسق.»

۱- نهج الفصاحه، ص ۲۸۱ .

دوستی با فاسق (۱۴۱)

دروغگو

«ایّاکَ و مُصاحَبَهُ الکذّابِ فانَّـهُ کَسَرابِ البَعیدَ و یُبَعِّدُ الَیْکَ الْقَریبَ (۱)

از مصاحبت دروغگو بپرهیزد که دروغگو چون سراب است دور را نزدیک و نزدیک‌را دور نماید».

آئین دوستیابی و خلاصه‌ای از نظریه دیل کارنگی

در این فصل از کتاب به منظور مقایسه نظر قرآن کریم و روایات با نظرات شخصیت‌های برجسته و حکمای مشهور، بخشی از آن‌ها را درج نموده‌ایم. در این مقایسه مشاهده خواهید نمود که نظرات اسلام عزیز بسیار عمیق‌تر و جذاب‌تر و کارسازتر می‌باشد .

۱- نهج الفصاحه، ش ۱۰۱۵، ص ۲۰۴ .

(۱۴۲) رفاقت و دوستی

دیل کارنگی در بین سال‌های ۱۹۵۵ ـ ۱۸۸۸ میلادی زندگی می‌کرده، یکی از روانشناسان و مربیان تعلیم و تربیت مشهور آمریکا است. از جمله شخصیت‌هایی است که در کار خویش موفق بوده است. اکنون به خلاصه‌ای از نظریات او در کتاب آیین دوست‌یابی در رابطه با نفوذ در دیگران توجه فرمایید:

۱. نخست باید در طرف (فرد مورد نظر) میل شدیدی ایجاد نمود، آن که بتواند این کار را بکند دنیا را طرفدار خود ساخته و آن که نتواند در تنهایی در جاده متروکی گام خواهد گذاشت.

۲. به سایر افراد علاقه‌مند گردید.

۳. لبخنـــــد بـــزنیـــــــد.

۴. شنونده‌خوبی‌باشید. دیگران‌را تشویق‌کنید تا در رابطه‌با خودشان صحبت کنند.

۵. آنچه مـورد علاقه طـرف است صحبـت کنید.

آئیـن دوستیابی و خلاصه‌ای از نظریه دیل کارنگی (۱۴۳)

۶. کـاری کنیـد که طرف مقابـل خود را مهمّ احساس کنـد و این کار را صـمیمانه انجام دهیـد برای انجام کارهایـی که به دیگران پیشنهاد می‌کنیـد طوری رفتار نمایید که آنها خـود را مهـمّ احسـاس کننـد و بـا خـوشحـالی به خـواستـه شمـا عمل کنند.

۷. با تحسین و تقدیر حقیقی و صادقانه بحث را شروع کنید و درنهایت طرف را وادار به حفظ ارزش‌های خود بنمایید.

۸. خطای دیگران را به‌طور مستقیم به آنها تذکر دهید و مراقب باشید احساس تفاخر و برتری در حرف‌هایتان نباشد.

۹. قبل از طرح انتقادهای خود از دیگران ابتدا پای اشتباهات خودتان را به میان بکشید و از آن‌هـــا سخـن بگـــوییـد.

۱۰. بجـای صـدور دستور مستقیم خواسته‌های خود را به صورت پیشنهاد سؤالی مطرح کنید.

(۱۴۴) رفاقت و دوستی

۱۱. اجازه دهید طرف حیثیت و آبروی خود را حفظ کند، «جریحه‌دار کردن احساسات دیگران کار انسـان‌های بـزرگ نیست».

۱۲. از پیشرفت‌های کوچک دیگران سخاوتمندانه تعریف کنید و در ستایش استعـدادهـای آنهـا صمیمیـت نشـان دهیـد.

۱۳. دیگران را از حُسن شـهرت برخـوردار سازیـد تـا خـود را لایـق نـام نیـک که برای آن‌هـا فـراهـم آورده‌ایـد بسازنـد در ایـن صورت هر دو طرف به مقصود رسیده‌اید.

۱۴. با تشویـق دیگـران وانمـود کنید که برطـرف کردن عیوبشـان سـاده اسـت، کـاری کنیـد کـه خواستـه شمـا برای طـرف آســان جلـوه کند و خــودش را در مقــابـل یــک غیـر ممکـن نبینــد.

۱۶. نکته مهمی که در برخورد با دیگران باید مورد توجه باشد این است که اجازه دهیم آنها در طریقی که برای سعادتمند شدن در پیش گرفته‌اند بنا به سلیقه خود پیش

آئیـن دوستیابی و خلاصه‌ای از نظریه دیل کارنگی (۱۴۵)

بـروند، البته مشـروط بر این که آن‌ها نیز با راهی که درپیش گرفته‌اند مزاحم ما نشوند.

۱۷. از خــرده گیــری احتـراز کنیـد.

۱۸. به دیگران نشان دهید که به آن‌ها اعتماد دارید تا آن‌ها نیز بکوشند خویش را ســـــزاوار اعتمـاد نشـان دهنـــد.

۱۹. بکوشید تا حسن رقابت را در افراد مورد نظر خود تحریک کند تا مرد استعدادهای ذاتی خویش را بروز دهند.

۲۰. به‌شریف‌ترین انگیزه‌های‌افراد متوسل شوید.

آئین دوستیابی از دیدگاه قابوسنامه و حکما و بزرگان

بدان پسـرا! که مردمان تا زنده باشند ناگزیر باشند از دوستان. که مرد اگر بی‌برادر باشـد به که بی‌دوســت ؛ از آنچه حکیمــی را پرسیدنــد که: دوست بهتـر است یا برادر؟ گفـت : «بـرادر هـم دوســت بـه».

(۱۴۶) رفاقت و دوستی

پس اندیشـــه کنی بـه کـار دوستـان و بـه احیـا کردن آن. رسـم هـدیه فرستادن و مردمــی کــردن. زیـرا کـه هر کـه از دوسـتـان نیندیشد، دوستـان نیز از او نیندیشنـد.

پس مرد همواره بی دوست بُود و کسی که دوست داشته باشد از خویشاوندی بی‌نیاز است و عادت کن به بسیار دوست گرفتن. چرا که با دوستان (عیب‌های زیادی مخفی و هنرهای زیادی آشکار می‌شود) و موقعی که دوست نو گرفتی پشت به دوستان کهن مکن، در طلب دوست تازه باش و بر دوستان کهن وفادار باش و چنان باش که گفته‌اند: «دوست خوب گنج بزرگ است». دیگر اندیشه کن از مردمانی که با تو به راه دوستی روند و میانه باشند با آن‌ها سازگاری کرده و در نیک و بد همراه آنان باش تا از تو این خصلت راببینند و از ته دل دوست تو شوند.

از اسکندر پرسیدند که بدین کم مایه روزگار، این همه ملك و قدرت را چطور به دست آوردی گفت: به دست آوردن دشمنان به تَلَطُّف (مهربانی) و به جمع کردن

آئین دوستیابی‌ازدیدگاه قابوسنامه و حکما و بزرگان (۱۴۷)

دوستان به تعهد. بترس از دوستی که دشمن تو را دوست دارد و حذرکن از کسی که هم ادعای دوستی با تو و هم ادعای دوستی با دشمنت را دارد. در این جهان بی‌عیب کسی مشناس، اما خود هنرمند باشد که هنرمند کم عیب بود و دوست بی‌هنر مگیر که از دوست بی‌هنر سعادت دور است.

و اما با بی‌خردان هرگز دوستی مکن، که دوست بی‌خرد بدتر از دشمن بُوَد. که دوست بی‌خرد با دوست همان کند که صد دشمن با دشمن نکند و دوستی با مردم هنرمند، خوش قول و خوش معاشرت بنمای.

و حق مردمان و دوستان را ضایع مکن. تا سزاوار ملامت نگردی، که گفته‌اند: «دو گروه از مردم سزاوار ملامت باشند، یکی ضایع‌کننده حق دوستان و دیگری نادیده گرفتن کردار نیکو» .

و با مردمان دوستی میانه‌دار و بر دوستان، به امید دل مبند که «من دوستان بسیار

(۱۴۸) رفاقت و دوستی

دارم» دوست خاصه خویش، خود باش و به اعمال و کردار خویش ناظر باش و به اعتماد دوستان از خویشتن غافل مباش. چه اگر هزار دوست باشد از تو دوست‌تر تو را کسی نبود و دوست را به فراخی و تنگی آزمایش کن.

و در سود و زیان دوستی که دشمنی تو را دشمن ندارد وی را جز آشنای خویش مخوان. که آن کس آشنا بُود نه دوست و با دوستان در وقت ناراحتی و گله همچنان باش که در وقت خشنودی و دوست را به دوستی چیزی آزمایش مکن، که اگر وقتی دشمن بود تو را آن زیان رساند و پشیمانی فایده‌ای ندارد و اگر فقیر باشی دوست غنی و توانگر طلب مکن. که درویش را غیر از خود کسی رفیق نباشد و دوست را به درجه خویش انتخاب کن و در دوستی مردمان، دل استواردار تا کارهای تو استوار بُود و از دوست طمع‌کار دور باش که دوستی او با تو به طمع باشد نه به حقیقت و با مردم کینه ورز (حقود)، دوستی مکن زیرا که همیشه آزرده و کینه‌ور باشد. دوستی تو

آئین دوستیابی‌ازدیدگاه قابوسنامه و حکما و بزرگان (۱۴۹)

در دل وی محکم نباشد و بر او اعتماد نبود.(۱)

قال رسول اللّه صلی‌الله‌علیه‌وآله :

«اَلجَلیسُ الصّالِحُ خَیْرٌ مِنَ الوَحدَةِ وَ الوّحدَةُ خیرٌ مِنْ جَلیسِ السُوءِ (۲)

دوست صالح و خوب بهتر از تنهایی است و تنهایی از دوست بد بهتر است.»

قال علی علیه‌السلام :

«اَعْجَزُ النّاسِ مَنْ عَجَزَ عَنِ اکْتِسابِ الْاِخْوانِ وَ اَعجَزُمِنهُ مَنْ ضَیَّعَ مَنْ ظَفِرَبِهِ مِنهُم (۳)

عاجزترین مردم کسی است که از دوست‌یابی ناتوان باشد و ناتوان‌تر از او کسی

۱- قـابـوس نامه ، عنصـر المعالی کیکـــاووس بن اسکنـدر (با تلخیص و تصـرف).

۲- صادق احسانبخش، آثارالصادقین، ج ۲، ص ۲۶۸ .

۳- نهـج البلاغه، قصار ۱۱ .

است که دوستـان خـود را از دسـت بـدهـد».

قال لقمان لابنه :

«یا بُنَیَّ: اِتَّخِذْ اَلْفَ صَدیقٍ، وَ اَلْفٌ قَلیلٌ (۱)

لقمان حکیم به فرزندش گفت: پسرم: هزار دوست برگزین که هزار دوست نیز کم اســــــــــت».

قـال علـی علیه‌السلام :

«مُعـاشَـرَةُ الاَبـرارِ تُـوجبُ الشَّرَفَ (۲)

بانیکان‌نشستن‌سبب بزرگی‌وشرف‌است.»

۱- وسایل الشیعه، ج ۱۸ .

۲- آیهٔاللّه عبدالواحد آمدی، غررالحکم، ج ۲، ص ۷۶۰ .

قـــال علـــی علیه‌السلام :

«صُحْبَةُالاَخیارِ تَکْتَسِبُ الْخَیْرَ کَالرّیح اِذا مَرَّتْ بِالطّیبِ حَمَلَتْ طیبا (۱)

هم‌صحبت‌باخوبان‌کسب‌خوبی‌کند،مثل‌بادی‌که‌چون‌برمُشک‌و بوی‌خوش‌بوزد بوی خوب به‌همراه‌می‌آورد.»

قال رسول اللّه صلی‌الله‌علیه‌وآله :

«اَقَلُّ ما یَکُـونُ فی اخِرِ الزَّمـان ؛ اَخٌ یُوثَـقُ بِهِ، اَوْ دِرْهَـمٌ مِنْ حَلالٍ (۲)

دو چیـز در آخـر الزمـان کمیاب است ؛ دوسـت مـورد اعتمـاد و پـول حلال».

عده‌ای از اصحاب امام صادق علیه‌السلام گرد آن بزرگوار نشسته بودند که یکی از آنان در

۱- آیهٔاللّه عبدالواحد آمدی، غررالحکم، ج ۱، ص ۴۵۴ .

۲- حســن شعبـه حــرانی، تحـف العقـول، ص ۵۳ .

موردشخصی بدگوئی‌کرد، امام‌صادق علیه‌السلام بی‌درنگ‌فرمودند:

«وَ اَنّـی لَـکَ بِاَخیـکَ کُلِّهِ؟ وَ اَیُّ الـرِّجـالِ الْمُهَـذِّبِ؟ (۱)

دوسـت کـامـل و بـی‌عیـب را از کجـا مـی‌تـوانـی پیـدا کنـی؟ و کجـا مـرد بی‌عیـب پیـــدا مـی‌شــــود؟»

حضرت علی‌بن ابیطالب علیه‌السلام فرموده:

«اَحبِبْ حَبیبَکَ هُونا مّا، عَسی ان یَکونَ یَغْبِظَکَ یَوْما ما(۲)

در دوستی با رفیقـت افـراط مکـن کـه ممکـن اسـت او روزی دشمنـت گـردد».

امـام جعفر صادق علیه‌السلام می‌فرمایند :

۱- وسایل الشیعه، ج ۸، ابواب احکام العشر، ص ۴۵۸ .

۲-نهج البـلاغه، تـرجمـه فیـض‌الاسـلام، قصـار ۲۶۰ .

آئین دوستیابی‌ازدیدگاه قابوسنامه و حکما و بزرگان (۱۵۳)

«لا تَطَّلِعْ صَدیقَکَ الاّ عَلی ما لَوِاطَّلَعَ عَلَیهِ عَدُوُّکَ لَمْ یَضُرَّکَ، فَاِنَّ الصَّدیقَ قَد یَکُونُ عَدُوّکَ یَوما ما (۱)

تمام رازهای خود را به دوست و رفیق خود مگو، مگر آن رازهایی که اگر دشمنت هم آن‌ها را بداند ضرری به تو نمی‌رسد. چه بسا دوستت روزی دشمن تو گردد.»

آزمایش رفیق

قال علی علیه‌السلام :

«الطُّما نینهُ اِلی کُلِّ اَحَدٍ قَبْلَ الْخُبْرَهِ مِنْ قُصُورِ العَقْل (۲)

اعتماد به دیگری قبل از آزمایش، نشانه کم عقلی است».

۱- علامه محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۴، ص ۱۷۷.

۲- عبدالواحد آمدی، غررالحکم، ج ۲، ص ۸۶ .

(۱۵۴) رفاقت و دوستی

قال علی علیه‌السلام :

«لا تأمَنْ صَدیقَکَ حتّی تَخْتَبِرَهُ (۱)

از رفیقت ایمن مباش تا این که او را امتحان کنی».

قال علی علیه‌السلام :

«فی الشِّدَهِ یَختَبِرَ الصِّدیقُ (۲)

در هنگام سختی‌است که دوست آزمایش می‌شود».

۱- عبدالواحد آمدی، غررالحکم، ج ۲، ص ۸۶ .

۲- عبدالواحد آمدی، غررالحکم، ج ۲، ص ۸۶ .

آزمایش رفیق (۱۵۵)

تقوی

تقوا چیست ؟

متّقین کیانند ؟

لغت تقوا از کلمات شایع و رایج دین است، در قرآن کریم به همان اندازه که از ایمان و عمل و یا نماز و زکوهٔ نام برده شده از این واژه نیز استفاده گردیده است.

تقوی، از ماده «وقی» است که به معنای حفظ و صیانت و نگهداری است و حقیقت تقوی از نظر اسلام یعنی: انسان خود را از آنچه که از نظر دین، خطا و گناه و پلیدی و زشتی شناخته شده، حفظ و صیانت کند و مرتکب آنها نشود. (۱)

خداوند سبحان در سوره بقره آیه ۱۹۳ می‌فرماید:

۱- شهید مطهری، ده گفتار، ص ۳.

(۱۵۶) رفاقت و دوستی

«و اتَّقُوا اللّه وَاعْلمُوا اِنّ اللّه مَعَ الْمُتَّقین

ازخـدا بترسید و بدانید که خداونـد با پرهیزکاران است.»

و نیز در سـوره نحل، آیـه ۱۲۸ می‌فرمایـد:

«اِنَّ اللّه مَـعَ الَّـذیـنَ اتَّقَـوا

همانا خداونـد با پرهیزکـاران و متقین است.»

دومین ویژگی رفیق خوب، تقوی است، باید با پرهیزکاران و اهل تقوی رفاقت و دوستی داشته باشیم و توصیه اسلام به پیروانش این است که با متّقین همنشین شوند.

خداونـد در سوره زخـرف آیه ۶۷ فـرمـوده:

«الْاَخِلّاءُ یَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلّا الْمُتَّقینَ

دوستـان در آن روز (روز قیامـت) دشمن یکدیگرند مگـر متقیـن و پـرهیزکاران.»

تبدیل شدن دوستی غیرپرهیزکاران به عداوت در روز قیامت، طبیعی است. چرا که

تقوی (۱۵۷)

هرکدام از آن‌ها دیگری را عامل بدبختی و بیچارگی خود می‌شمرد.

غیر متّقین در روز قیـامت به یکـدیگر می‌گوینـد: تو بودی که این راه را به من نشان دادی و مرا به سوی آن دعوت کردی، تو بودی که دنیا را در نظر من زینت دادی و مرا به آن تشویق نمودی. ولی پرهیزکاران که از رسـتگاران روز قیامت هسـتند به یکدیگر سخن نمی‌گوینـد زیراکه پیونـد دوستی آن‌ها جاودانی است. (۱)

پیامبر اسـلام صلی‌اللهعلیه‌وآله می‌فرماید: «قالتِ‌الحواریون لِعیسی: یا روح‌اللّه من نُجالِسُ؟ قال علیه‌السلام : مَن یُذَکِّرُکُـمُ اللّه رُؤیَتُهُ و یَزیدُ فی عِلْمِکُمْ مَنْطِقُهُ وَ یُرَغِّبُکُمْ فِی الْاخِـرَةِ عَمَلُهُ از او پرسـیدند با چه کسانی همنشین شویم؟ حضرت عیسی فرمودند: با کسی که از دین او به یـاد خدا افتیـد، کلامش بر دانش شما بیافزاید و عملش شما را به کار برای

۱- ناصرمکـارم شیـرازی و جمعـی از نـویسنـدگـان، تفسیر نمونه، ج ۲۱، ص ۱۱۰ .

(۱۵۸) رفاقت و دوستی

آخـرت تشـویق نمایـد.»

قال رسول اللّه صلی‌اللهعلیه‌وآله :«اَلجُلُوسُ ساعَةً عِنْدَ مُذاکَرَةِ الْعِلْمِ اَحَبُّ اِلَی اللّهِ مِنْ قَراءَةِ الْقُرْانِ کُلِّهِ اِثْنـی عَشَرَ اَلْـفَ مَرَّةٍ (۱)

ساعتـی با عالم همنشیـن شدن، از دوازده هـزار مرتبه ختم قرآن محبوب‌تر است.»

امام علی علیه‌السلام فرموده:

«عَـدُوٌّ عـاقِلٌ خَیـرٌ مِـنْ صَدیـقٍ اَحمَـقَ (۲)

دشمن عاقل و خردمند بهتر از دوست احمق است.»

سعـدی گـویـد :

۱- علـی بـابـازاده، آئیـن دوستـــی، ص ۱۰۷ .

۲- محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۲، ص ۵۲۹ .

تقوی (۱۵۹)

دوست مشمار آن که درنعمت زند لاف یاری و برادرخواندگی

دوست آن باشد که گیرد دست دوست در پریشان حالی و درماندگی

امـام جعفر بـن محمـد الصـادق علیه‌السلام فـرمـوده اسـت:

«لا تَکـونُ الصَّداقَةُ اِلّا بِحُدُودِها فَمَنْ کانَتْ فیهِ هذِهِ الحُدودُ
اَوْ شَیءٌ مِنها فَانْسِبْهُ اِلَی الصَّداقَةِ وَ مَنْ یَکُنْ فِیهِ شَیءٌ مِنْها
فَـلا تَنْسِبْـهُ اِلی شَـیءٍ مِـنَ الصَّـداقَـةِ
فَاوَّلُها: اَنْ تَکُونَ سِریرَتُهُ و عَلانِیَتُهُ لَکَ واحِدَةٌ
والثّانی: اَنْ یَری زَیْنَکَ زَیْنَـهُ و شَیْنَـکَ شَیْنَـهُ
والثّالِثَةُ: اَنْ لا تُغَیِّـرَهُ عَلَیْـکَ وِلایـةٌ وَ لا مـالٌ

(۱۶۰) رفاقت و دوستی

والرّابِعَةُ: اَنْ لا تَمْنَعَکَ شَیْئا تَنالُهُ مَقْتَدَرَتُهُ
والْخامِسَةُ: وَ هِیَ تَجْمَعُ هذِهِ الْخِصالَ اَنْ لا یُسَلِّمَکَ عِنْدَ النَّکباتِ (۱)
دوستی از روی راستــی و درستــی نباشد مگر با این شرایط :
پس هر که در او این شرایط یا پاره‌ای از آن‌ها باشد او را اهل چنین دوستی بدان و کسی کـه چیزی از آن شرایط در او نبـاشد بـا او دوست مشـــو :
اول: ظـاهـر و بـاطنـش بـا تـو یکسـان بـاشـد.
دوم: زینـت (خوبـی) تـو را زینت خـود، و زشتـی تو را زشتی خود بـدانـد.
سوم: ریاســت و ثروت، برخورد او را نسبت به تو تغییر ندهد.
چهارم: این که از آن‌چه تـوانـائی دارد نسبت به تو دریـغ نکند.
۱- یعقوب کلینی ، اصول کافی، ج ۴، ص ۴۵۲ .

تقوی (۱۶۱)

پنجم: که همه این خصلت‌هـا را دربـردارد و آن ایـن اســت که هنگــام بیچارگی و درمانـدگــی و پیش‌آمـدهـای ناگـوار تو را رها نکند.»

روش تشخیص دوستان خوب

حضـرت امـام صـــادق علیه‌السلام می‌فـرمـایــــد :
«لا تَنظُرُوا اِلَی طُولِ رُکُوعَ الرَّجُلِ و سُجُودِهِ فَاِنَّ ذلِکَ شَیْءٌ اعْتادَهُ فَلَو تَرَکَهُ اِسْتَوحَشَ و لکِنِ انْظُرُوا اِلی صِدْقِ حدیثِهِ وَ اَداءِ امانَتِهِ (۱)
نگـاه به طول کشیدن رکوع و سجـود شخص نکنید زیـرا این چیزی است که عادت کرده و اگر آن را ترک کند وحشت می کند ولیکن بنگریـد به راستگویی و درستکاری آن.»
۱- مـرحـوم کلینی، اصـول کـافـــی، ج ۲، ص ۱۰۵ .

(۱۶۲) رفاقت و دوستی

حضرت باری تعالی در قرآن کریم می‌فرماید:
«وَ لا تَطْرُدِالَّذینَ یَدعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَداوَةِ وَ العَشیِّ یُریدُونَ وَجْهَهُ ماعَلَیْکَ مِنْ حِسابِهِـم مِن شَیءٍ وَ ما مِنْ حِسابِکَ عَلَیْهِمْ مِنْ شَیءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَکُونَ مِـنَ الظّالِمینَ(۱)
آن‌هـا را کـه صبح و شام خـدا را می‌خوانند و جز ذات پـاك او نظـری ندارنـد از خـود دور مکـن، کـه نه حســاب آن‌هـا بر توست و نه حساب تو بر آن‌هـا، اگر آن‌ها را طـرد کنـی از ستمگـران خواهـی بـود.»

پسر نوح با بدان بنشست خاندان نبوّتش گم شد
سگ اصحاب کهف روزی چند پی نیکان گرفت و آدم شد
۱- قرآن کریم، سوره انعام، آیه ۵۲ .
روش تشخیص دوستان خوب (۱۶۳)
و سنـایـی گویـد :
با بدان کن نشین که بد مانی خوپذیر است نفس انسانی
از رفاقت با چه کسانی پرهیز نمائیم ؟
۱ ـ منحرفین از دین ۹ ـ بخیـــــــــلان
۲ ـ فـــاسقین ۱۰ـ چـاپلـــوسان
۳ ـ خـــائنیـن ۱۱ـ احمقـــــــان
۴ ـ جـــاهلیـن ۱۲ـ شـــرا بخواران
۵ ـ ظـــالمیـن ۱۳ـ نـــاسزا گویان
۶ ـ تـرسـویان ۱۴ ـ قـاطعین ارحام
۷ ـ تن پـروران ۱۵ ـ بدسابقه‌ها و مشکـوکان
۸ ـ دروغگویان
(۱۶۴) رفاقت و دوستی

منحـــــرفیـــن از دیـــــــــن

کافرین، منافقان، بدعتگزاران
قرآن کریم در بسیاری از آیات توصیه دارد که با این گروه‌ها لاف رفاقت و دوستی نداشته باشید و از آنان اعـراض و دوری کنید:
«لا تَجِدُ قَوما یُؤمِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیَوم الاخِرِ یُوادُّونَ مَنْ حادَّ اللّه‌ وَ رَسُولَهُ وَ لَوْ کانُوا اباءَهُمْ اَوْ اَبْناءَهُمْ اَوْ اِخْوانَهُمْ اَوْ عَشیرَتَهُمْ (۱)
هیـچ قـومی را کـه ایمـان بــه خـدا و روز قیـامت دارد پیـــدا نمـی‌کنــی کــه بـا دشـمنـان خـدا و رســـولش دوستی کنند هرچنـد پـدران یا فرزندان یا بـرادران یا خویشـاوندان آن‌هـا بـــاشنـد».
۱- قرآن کریم، سوره مجادله، آیه ۲۲ .
منحرفین از دین (۱۶۵)
در سوره انعام در دو مورد خداوند باصراحت می‌فرماید:
«وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِکینَ (۱)
و از مشرکان روی بگردان.»
«وَ اذا رَأَیْتَ الَّذینَ یَخُوضُونَ فی آیاتِنا فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ (۲)
هــر وقــت کسانــی را کــه آیــات مــا را استهــزاء می‌کننــد مشاهــده نمـائـی از آن‌هـــــا روی بگـــــردان.»
وقتی آیه فوق نازل شـد و مسلمانان از مجالست با کفار و اسـتهزاءکنندگان آیات الهی نهی شدنـد، جمعی از مسـلمانان گفتند: اگر بخواهیم در همه جا به این دستور عمل کنیم باید هرگز به مسجدالحرام نرویم و طواف خانه خدا نکنیم، در این موقع آیه نازل
۱- قرآن کریم، سوره انعام، آیه ۱۰۶ .

۲- قرآن کریم، سوره انعام، آیه ۶۸ .

(۱۶۶) رفاقت و دوستی

شد و به مسلمان‌ها دستور داد که در این‌گونه مواقع آن‌ها را نصیحت کنند و تا آن‌جاکه در قدرت دارند به ارشاد و راهنمایی آن‌ها بپردازد. (۱)

قال رسول اللّه صلی‌الله‌علیه‌وآله :

«مَنْ کـانَ یُؤمِنُ بِـاللّهِ وَ الْیَوم الاخِرِ، فَلا یُواخِیَنَّ کافِرا و لا یُخالِطِنَّ فاجِرا و مَنْ کان اَخـــی کـافِـرا اَوْ خالَطَ فاجِـرا کانَ کافِــرا فاجِرا (۲)

هرکس ایمان به خدا و روز قیامت دارد با کافر و فاجر دوستی ندارد و هرکس با کافر و فـاجـر دوست شود کـافر و فـاجر شـود.»

۱- استاد مکارم شیرازی و جمعی از فضلا، تفسیر نمونه، ج ۵، ص ۶۸.

۲- صـادق احســانبخش، آثـــارالصــادقیــــن، ج ۲، ص ۲۶۰ .

منحرفین از دین (۱۶۷)

«لا یُـؤمِنُ مَجـالِسُ الاَشرارِ غَـوائِلَ الْمَعاصِی (۱)

همنشین با اشــرار و مفسدین از فساد در امان نیست.»

«یـا بُنَــیّ اِیّــاکَ وَ مُصاحِبَـةُ الفُسّـاقِ، هُـمْ کَالْکِلابـِ اِنْ وَجِدُوا عِنْدَکَ شَیْئا اَکَلُوا وَ اِلاّ ذَمّــوکَ وَ فَضَّحُــوکَ وَ اِنَّمـا حُبُّهُـمْ بَیْنَهُــمْ ساعَــةٌ (۲)

فرزنـدم مبادا با فاسـقان و بـدکاران همنشین شوی، زیرا آنان هماننـد سـگانند اگر چیزی نزد تو پیـدا کردند می‌خورند و اگر چیزی نیافتند تو را نکوهش و بدگوئی می‌کننــد و پــی در پــی رسـوایت می‌ســازنــد.»

۱- محمد ری شهری، میزان الحکمه، ج ۲، ص ۶۳.

۲- شیــخ مفیـــد، الاختصــــــاص، ص ۳۳۳.

(۱۶۸) رفاقت و دوستی

امـام جعفـر صادق علیه‌السلام در این‌باره می‌فرماید:

«اِحْذَرْ مِــنَ النّاسِ ثَلاثَــةٌ، الْخائِــنَ، وَ الظَّلـومَ، و النَّمامَ، لِاَنَّ مَنْ خانَ لَکَ، خانَــکَ(۱)

از سـه گروه بپرهیز: خیانتکـار، سـتمگر و سـخن‌چین، زیرا کسـی کـه برای تـو بـه دیگری خیانـت می‌کنـد بـه تـو هـم خیانـت مـی‌کنـــد» .

امـام هفتـم حضـرت کـاظم علیه‌السلام فـرمـوده‌انـد:

«اِنَّ اللّه یُبْغِــضُ الْعَبْـــدَ النَّـــوّامَ اَلْفــارِغَ(۲)

خداوند شخص پرخـواب و تنبل را دشمن می‌دارد.»

و در حدیثی‌از امام‌هفتم علیه‌السلام وارد شده که فرمودند:

«من فردی را که در کارهای دنیایش تنبل است دشمن می‌دارم، زیرا کسی که در کار

۱- ابــن شعبــهٔ حــرانی، تحـف العقـــول، ص ۳۲۹ .

۲- علی‌اکبــر بــابــازاده، آئیـــن دوستـــی، ص ۱۹۲ .

منحرفین از دین (۱۶۹)

دنیــایش تنبــل است در کـارهای مربـوط بـه آخـرتـش نیـز تنبـل‌تـر خواهــد بــود.»

بنابراین رفاقت با شخص تنبل و تن‌پرور اثرات سوئی دارد، روح کار و تلاش را در رفیق از بین می‌برد.

پیـامبـر اکـرم صلی‌الله‌علیه‌وآله به علـی علیه‌السلام توصیـه کردنـد کــه:

«یا عَلِیٌّ: مَنْ لَمْ تَنْتَفِعْ بِدینِهِ وَ لا دُنْیاهُ فَلا خَیْرَ لَکَ فی مُجالَسَتِهِ (۱)

ای علی کسی که از دین و دنیایش سودی به تو نمی‌رسد، همنشینی و مجالست با او ارزشـی نـدارد.»

۱- شیخ حر عاملی، وسایل الشیعه، ج ۸، ص ۴۳۱ .

(۱۷۰) رفاقت و دوستی

بدسابقه‌ها و مشکوکان

هر کـه بـا بـدان نشـینـد اگـر نیـز طـبیعت ایشـان در او اثر نکنـد، بـه طـریقـت ایشـان متّهـم گـردد و اگـر حتّـی شخصـی به خرابـاتی رود بـرای نمـاز کـردن، متّهـم گـردد بـه شـراب خـوردن، بـدون شـک عـامل سـازنده شخصیت انسان امور مختلفی است که از اهمّ آن‌هـا همنشین و دوست خوب است چرا که انسـان خواه‌نـاخواه تأثیرپـذیر است، انسـان بخش مهمی از افکـار و صـفات اخـلاقی خود را از طریق دوسـتانش می‌گیرد، حفـظ آبـرو و حیثیت بر حفظ جان و تن مقـدم است و نشان می‌دهـد که انسان‌هـای شریـف چگـونه و تـا چه انـدازه از اتّهـام و تهمـت مردم وحشت دارنـد، اسـلام توصیـه دارد از جـایگـاه و محـافلـی که متهـم می‌شـوی پرهیـز کــن: «اِتقوا مِنْ مَواضِعِ التُّهَمْ» .

بدسابقه‌ها و مشکوکان (۱۷۱)

حضرت علی علیه‌السلام فرموده:

«مَـنَ کانَ یُؤْمِنُ بِاللّه وَالْیَوْمِالاخِرِ فَلا یَقُومُ مَکانَ رِیبَةٍ (۱)

هـر کـه ایمـان به خـدا و روز قیامـت دارد در مکـان تهمـت و شـک نایسـتد».

امام صـادق علیه‌السلام فـرموده کـه پـدرم بـه مـن فـرمـود:

«یا بُنَـیَّ، مَنْ یَصْحَـبْ صاحِبَ السُّـوءِ لا یُسْلَم ـ(۲)

پسـرم! هر کس با بـدان بنشینـد سـالم نمی‌مـاند».

۱- مـرحـوم کلینـی (ره)، اصـول کـافـی، ج ۴، ص ۸۷ .

۲- شیـخ عبـاس قمـی، سفینـهٔالبحـار، ج ۲.

(۱۷۲) رفاقت و دوستی

اشخاص را از روی دوستانشان بشناسید

«اَلْمَـرْءُ عَلـی دیـنِ خَلیلِـهِ وَقَـرینِـه (۱)

روش‌آدمی برطبق مذهب دوست و رفیقش خواهد بود.»

همنشینی و رفاقت با دروغگو زیان‌آور است و خطرناک؛ و بزرگان؛ و رهبران دین اسلام سفارش دارنـد که از رفاقت با این گروه برحذر باشید:

امیـرالمـؤمنیـن علـی علیه‌السلام مـی‌فرمـایـد:

«اِجْتَنِبْ مُصاحَبَةَالْکَذّابَ، فَاِنْ اضْطُرِرْتَ اِلَیْهِ فَلا تُصَدِّقْهُ (۲)

۱- استـاد ناصـر مکـارم شیـرازی و جمعـی از فضـلا، تفسیر نمونه، ج ۱۵، ص ۷۳ .

۲- عبـدالـواحـد آمـدی، غـررالحکـم، ج ۱، ص ۱۲۲.

اشخاص را از روی دوستانشان بشناسید (۱۷۳)

از همنشینـی با دروغگو بپرهیز، اگر به همنشینی با او مجبور شدی سخن او را باور نکن».

حضـرت علی علیه‌السلام به دفعـات می‌فرمـود:

«یَنْبَغی لِلْمُسْلِـمِ اَنْ یَجْتَنِـبَ مُواخـاهُ ثَلاثَـةٍ اَلْماجِـنِ وَ الاْحْمَـقِ وَالْکَـذّابِ (۱)

برای مسلمان سزاوار است که از رفاقت سه‌کَس دوری کند: هرزه، احمق و دروغگـو».

۱- مرحوم کلینی(ره)، اصول کافی، ج ۴ ،ص ۸۵ .

(۱۷۴) رفاقت و دوستی

«کتابنامه»

بیستونی، محمد، تفسیر جوان (۵ جلدی)، اوّل، قـم، انتشـارات بیـان جـوان .

بیستونی، محمد، فهرستواره‌موضوعی تفسیرجوان، اوّل، قم، انتشارات بیان‌جوان .

بیستونی، محمد، تفسیر بیان (۳۰ جلدی)، اوّل، تهـران، انتشـارات فـراهـانی .

بیستونی، محمد، فهرستواره‌موضوعی تفسیر بیـان، اوّل،تهران، انتشارات فراهانی .

الحیدری، محمد، روش دوست‌یابی، دوم، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.

رسـاله حقـوق، امـام زین‌العـابـدین علیه‌السلام .

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، شیخ صدوق .

مکـارم الاخـلاق، ابـی‌نصر حسـن طوسی .

احیـاء العلـوم، غـزالـی .

خُلـق المسلـم، محمّـد غـزّالـی .

(۱۷۵)

آئیـن دوست‌یابـی، دیـل کـارنگـی .

خـرمی مشگـانی، ابراهیم، رفیـق‌شنـاسی، ششم، انتشـارات مرسل .

بـابـازاده، اکبر، آئین دوستی در اسـلام .

مجلسـی، محمـد باقر، بحـار الانوار .

محمدی اشتهاردی، داستـان دوستـان .

محمدی اشتهاردی، داستان‌های مثنوی .

شهیـد مطهـری، ده گفتـار .

حسینـی، سیـد نعمـت‌اللّه مـردان علـم در میـدان عمـل .

محمدی ری‌شهـری، میـزان الحکمـه .

تـرجمه فیض الاسـلام، نهـج البلاغه .

عـاملی، شیخ حـر، وسـایل الشیعـه .

قابلی، علی، آیین دوست‌یابی از دیدگاه معصومین علیه‌السلام ، انتشارات نصایح .

(۱۷۶)

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحیم

جاهِدُوا بِأَمْوالِکُمْ وَ أَنْفُسِکُمْ فی سَبیلِ اللَّهِ ذلِکُمْ خَیْرٌ لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه

ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...

د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...

ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند

مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : -۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-IR۹۰ ۵۳-۶۰۹۰به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می‌گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی‌گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

قائمیه
اصفهان
مرکز تحقیقات رایانه ای
WWW
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹